

Ratgeber zur deutsch-polnischen Partnerschaftsarbeit

Erstellt im Rahmen des
Projektes: #Partner2022

Poradnik do polsko- niemieckiej pracy partnerskiej

Przygotowany w ramach
projektu: #Partner2022

Förderung der grenzüberschreitenden
Zusammenarbeit aus Mitteln des Europäischen
Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) im Rahmen
des Kooperationsprogramms INTERREG V A
Brandenburg-Polen 2014-2020

Dofinansowanie transgranicznej współpracy z
Europejskiego Funduszu Rozwoju
Regionalnego (EFRR) w ramach Programu
Współpracy INTERREG V A Brandenburgia –
Polska 2014-2020

Geschäftsstelle der Euroregion „Spree-Neiße-Bober“ in Guben / Biuro Euroregionu „Spree-Neiße-Bober“ w Guben / Foto: ER SNB

Geschäftsstelle der Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr“ in Gubin / Biuro Euroregionu „Sprewa-Nysa-Bóbr“ w Gubinie / Foto: ER SNB

IMPRESSUM

Euroregion Spree-Neiße-Bober
Euroregion Spree-Neiße-Bober e.V.
Berliner Straße 7
03172 Guben

Tel.: +49 3561 3133
info@euroregion-snb.de
www.euroregion-snb.de

STOPKA REDAKCYJNA

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr
Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion
“Sprewa - Nysa - Bóbr”
ul. Piastowska 18
66-620 Gubin

Tel./Fax: +48 68 455 80 50
info@euroregion-snb.pl
www.euroregion-snb.pl

Förderung der grenzüberschreitenden
Zusammenarbeit aus Mitteln des Europäischen
Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) im Rahmen
des Kooperationsprogramms INTERREG V A
Brandenburg–Polen 2014-2020

Dofinansowanie transgranicznej współpracy z
Europejskiego Funduszu Rozwoju
Regionalnego (EFRR) w ramach Programu
Współpracy INTERREG V A Brandenburgia –
Polska 2014-2020

Europäische Union
Europäische Fonds
für regionale Entwicklung

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Barrières réduireen – gemeinsam Stärken nutzen
Redukować bariery – wspólnie wykorzystywać siłę strony

INHALT

1. Vorwort
2. Best-Practice-Beispiele aus der Euroregion Spree-Neiße-Bober / Sprewa-Nysa-Bóbr
3. Best-Practice-Beispiele aus anderen Grenzregionen
4. Hinweise zu den deutsch-polnischen Partnerschaften
5. Hinweise zu interkulturellen Unterschieden beiderseits der Lausitzer Neiße
6. Hinweise zur finanziellen Unterstützung für deutsch-polnische Partnerschaften
7. Interessante Details über Deutsche und Polen
8. Literaturhinweise

SPIS TREŚCI

1. Przedmowa	2
2. Przykłady najlepszych praktyk z Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr / Spree-Neiße-Bober	4
3. Przykłady najlepszych praktyk z innych regionów przygranicznych	8
4. Wskazówki dotyczące polsko-niemieckich partnerstw	14
5. Informacje na temat różnic interkulturowych po obu stronach Nysy Łużyckiej	16
6. Wskazówki dotyczące wsparcia finansowego dla polsko-niemieckich partnerstw	22
7. Ciekawostki o Polakach i Niemcach	26
8. Literatura uzupełniająca	28

Foto: Zoomar

Hufiec Zielona Góra, Związek Harcerstwa Polskiego i Domowina e.V., Partnertreffen August 2021 / Spotkanie partnerskie Hufca Zielona Góra, Związku Harcerstwa Polskiego i Domowiny e.V., sierpień 2021 / Foto: ER SNB

Foto: Zoomar

1. VORWORT

Die Geschichte von Deutschen und Polen ist eng miteinander verknüpft. Seit über tausend Jahren leben wir an einer gemeinsamen Grenze, Tür an Tür, wie Nachbarn. Hat diese Zeit gereicht, um uns gegenseitig richtig kennen zu lernen? Oder gibt es noch sprachliche, bürokratische oder interkulturelle Hürden, die sich als Schatten über unsere freundschaftliche Zusammenarbeit legen?

Wir glauben, es gibt noch viel zu tun. Aus diesem Grund haben wir unser Projekt #Partner2022 ins Leben gerufen.

Das o.g. Vorhaben unserer Euroregion Spree-Neiße-Bober/Sprewa-Nysa-Bóbr „#Partner2022 – Ausbau der grenzüberschreitenden Partnerschaftsarbeit“ hat sich nicht nur die Stärkung der bereits existierenden Partnerschaften, sondern insbesondere auch die Initiierung von neuen deutsch-polnischen Kooperationen als Ziel gesetzt. Wir versuchen zudem bestehende, negative Stereotypen zu bekämpfen, um beiden Seiten zu zeigen, dass sich enge, harmonische Partnerschaften lohnen.

Der vorliegende Ratgeber, den wir Ihnen als Wegweiser für die deutsch-polnische Zusammenarbeit präsentieren, beinhaltet nicht nur praktische Beispiele von Kooperationen aus unserer Euroregion, sondern auch aus anderen

Grenzregionen, von denen wir lernen können. Des Weiteren haben wir erfahrene Akteure nach ihrer Meinung gefragt, was aus deren Sicht eine gute deutsch-polnische Zusammenarbeit ausmacht und was wichtig ist, wenn man einen Partner im Nachbarland sucht.

Unser Ratgeber wird durch einen Text über allgemeine kulturelle Unterschiede zwischen Deutschen und Polen abgerundet. Zusätzlich können alle wissenshungrigen Leser im letzten Kapitel interessante Literaturhinweise zum Thema finden, um noch mehr über ihre „Nachbarn“ zu erfahren.

Mit einem Augenzwinkern lässt sich festhalten, dass es sich bei den deutsch-polnischen Kooperationen eigentlich, wie bei der privaten Partnersuche verhält: die Chemie muss einfach stimmen! Deswegen hoffen wir sehr, dass unserer Ratgeber neue Impulse setzt und Anregungen bietet.

Wir wünschen viel Spaß beim Lesen, bei der Kontaktaufnahme sowie bei der Umsetzung von deutsch-polnischen Projekten!

Ihr Team der Euroregion Spree-Neiße-Bober/Sprewa-Nysa-Bóbr

Fachworkshop für Einheiten der Selbstverwaltung und deren nachgeordneten Einrichtungen / Warsztaty specjalistyczne dla jednostek samorządu i przyporządkowanych im instytucji - Guben, 08.09.2021 / Foto: ER SNB

1. PRZEDMOWA

Historia Polaków i Niemców jest ściśle ze sobą powiązana. Od ponad tysiąca lat żyjemy obok siebie, na wspólnej granicy, po sąsiedzku. Ale czy ten czas wystarczył nam, abyśmy naprawdę się poznali? A może nadal istnieją przeszkody językowe, biurokratyczne, a nawet międzykulturowe, które kładą się cieniem na naszej przyjaznej współpracy?

Wierzmy, że jest jeszcze wiele do zrobienia, dlatego powołaliśmy do życia nasz projekt #Partner2022.

Wspomniany wyżej projekt naszego Euroregionu Spree-Neiße-Bober / Sprewa-Nysa-Bóbr „#Partner2022 – Rozbudowa pracy partnerskiej” ma na celu nie tylko wzmocnienie istniejących partnerstw, ale w szczególności inicjowanie nowych polsko-niemieckich kooperacji. Staramy się także walczyć z istniejącymi, negatywnymi stereotypami, aby pokazać obu stronom, jak ważne są harmonijne stosunki dobrosąsiedzkie.

Niniejszy poradnik, który przedstawiamy Państwu jako drogowskaz dla polsko-niemieckiej współpracy, zawiera nie tylko praktyczne przykłady kooperacji z naszego Euroregionu, ale także z innych regionów przygranicznych, od których możemy się uczyć. Ponadto poprosiliśmy

doświadczonych uczestników projektów o opinię na temat tego, na czym polega dobre polsko-niemieckie współdziałanie i co jest ważne przy poszukiwaniu partnera w sąsiednim kraju.

Nasz krótki poradnik dopełnia ogólny tekst na temat różnic kulturowych między Polakami a Niemcami. Ponadto wszyscy spragnieni wiedzy czytelnicy, mogą w ostatnim rozdziale znaleźć ciekawą listę literatury uzupełniającej, dzięki której można dowiedzieć się więcej o swoim sąsiedzie.

Z przymrużeniem oka można stwierdzić, że we współpracy polsko-niemieckiej sprawdza się ta sama zasada, którą przyjmujemy przy prywatnym poszukiwaniu partnera: między partnerami musi zaiskrzyć! Dlatego mamy wielką nadzieję, że nasz przewodnik dostarczy Państwu nowych impulsów i sugestii.

Życzymy przyjemnej lektury, miłego nawiązywania kontaktów oraz przyjemnej realizacji projektów polsko-niemieckich!

Wasz zespół pracowników biura Euroregionu Spree-Neiße-Bober/ Sprewa-Nysa-Bóbr

1. deutsch-polnische Partnerschaftsbörse in der Alten Färberei / Pierwsza polsko-niemiecka giełda partnerstw w Starej Fabiarni – Guben, 03.06.2019 / Foto: ER SNB

2. BEST-PRACTICE-BEISPIELE

AUS DER EUROREGION SPREE-NEISSE-BOBER / SPREWA-NYSA-BÓBR

Projekt: „Jugendarbeit ohne Grenzen – Deutsch-Polnisches Pädagogen-Treffen 2019“

Antragsteller / wnioskodawca: Gemeinnütziger Berufsbildungsverein Guben e.V

Projektpartner / partner projektu: Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Rydzynie

Projektwert EFRE / kwota projektu EFRR: 4.851,12 EUR

Projektzeitraum / termin realizacji: 01.07.2019 – 29.02.2020

Kurze Beschreibung des Projektes / krótki opis projektu:

Das dreitägige Pädagogen-Treffen fand vom 6. bis 8. Dezember 2019 statt. Am ersten Tag (Anreise und Unterbringung der Gäste aus Polen) besuchten die Gäste die Ausbildungsstätte in Cottbus. Hier stellten die Berufspädagogen ihre Ausbildungsbereiche und Berufsfelder vor. Die polnischen Gäste erhielten die Möglichkeit, die Werkstätten in Augenschein zu nehmen, in denen ihre Schüler in den Austauschpraktika arbeiten. Das Hauptanliegen war der fachliche Austausch zu Bildungsfragen und Themen in Bezug auf die sozialpädagogische Arbeit mit den Jugendlichen in deutsch-polnischen Mobilitätsprojekten. Dies war Inhalt des Symposiums am Samstag, 7. Dezember 2019 in Cottbus. Es nahmen insgesamt 20 Pädagogen teil. Unter dem großen Thema „Was Jugendliche bewegt – (Um)Wege ins Berufsleben über das Ausland“ wurde ein theoretischer Input zu den Werten und Zielen der jungen Generation gegeben, zu möglichen Stolpersteinen auf dem Weg ins Berufsleben und zum Nutzen von Mobilitätsprojekten für die Persönlichkeitsentwicklung der Jugendlichen.

Projekt: „Die Zukunft hat schon begonnen – Vom Leben in Industrielandschaften“

Antragsteller / wnioskodawca: Brandenburgisches Landesmuseum für moderne Kunst (BLMK) – Brandenburgische Kulturstiftung Cottbus - Frankfurt (Oder)

Projektpartner / partner projektu: BWA Galeria Zielona Góra

Projektwert EFRE / kwota projektu EFRR: 24.882,90 EUR

Projektzeitraum / termin realizacji: 01.10.2020 – 31.03.2022

Kurze Beschreibung des Projektes / krótki opis projektu:

Mit dem Vorhaben „Die Zukunft hat schon begonnen – Vom Leben in Industrielandschaften“ widmet sich erstmalig eine Ausstellung dem gemeinsamen Kulturerbe der Industriegeschichte(n) mit einem Schwerpunkt auf den Bergbau und sowie den Strukturwandel und dessen Perspektiven.

Durch das Projekt wurden Ausstellungskooperationen initiiert, die museale und künstlerische Ressourcen aus Deutschland und Polen zur ästhetischen Reflexion des Themas nutzten.

Die im Rahmen des Projektes konzipierte Ausstellung wurde zunächst vom 18.09. bis 05.12.2021 im BLMK Cottbus (Dieselkraftwerk) präsentiert. Ende 2022/Anfang 2023 wird zudem eine Version der Ausstellung in der BWA Galerie Zielona Góra gezeigt.

Das Projekt erhöht die kulturelle Attraktivität der Region für die ortsansässigen Zivilgesellschaften ebenso wie für die Gäste.

Jugendarbeit ohne Grenzen – Deutsch-Polnisches Pädagogen-Treffen 2019 / Praca z młodzieżą bez granic – Polsko-niemieckie spotkanie pedagogów 2019 / Foto: ER SNB

2. PRZYKŁADY NAJLEPSZYCH PRAKTYK Z EUROREGIONU SPREWA-NYSA-BÓBR / SPREE-NEISSE-BOBER

Projekt: „Praca z młodzieżą bez granic – Polsko-niemieckie spotkanie pedagogów 2019“

Wnioskodawca / Antragsteller: Gemeinnütziger Berufsbildungsverein Guben e.V

Partner projektu / Projektpartner: Specjalny Ośrodek Szkolno Wychowawczy w Rydzynie

Kwota projektu EFRR / Projektwert EFRE:
4.851,12 EUR

Termin realizacji / Projektzeitraum:
01.07.2019 - 29.02.2020

**Krótki opis projektu /
Kurze Beschreibung des Projektes:**

Trzydniowe spotkanie pedagogów odbyło się w dniach 6-8 grudnia 2019 roku. Pierwszego dnia (przyjazd i zakwaterowanie gości z Polski) goście zwiedzili ośrodek szkoleniowy w Cottbus. Tutaj zawodowi nauczyciele przedstawili swoje wykształcenie oraz doświadczenia z pracy w zawodzie. Polscy goście mieli okazję przyjrzeć się warsztatom, w których pracują ich uczniowie podczas staży w trakcie praktyk w ramach wymiany uczniowskiej. Głównym tematem poruszonym na sympozjum w sobotę 7 grudnia 2019 roku w Cottbus, była wymiana zawodowa dotycząca kwestii edukacyjnych i zagadnień związanych z pracą społeczno-edukacyjną z młodzieżą w polsko-niemieckich projektach mobilności. W sympozjum wzięło udział 20 nauczycieli. W ramach głównego tematu „Co porusza młodych – ścieżki prowadzące do życia zawodowego za granicą” wysłuchano wykładu teoretycznego na temat wartości i celów młodego pokolenia, ewentualnych przeszkód na drodze do życia zawodowego oraz korzyści projektów mobilności na rzecz rozwoju osobowości nastolatków.

Projekt: „Przyszłość już się zaczęła – O życiu w pejzażu przemysłowym“

Wnioskodawca / Antragsteller: Brandenburgisches Landesmuseum für moderne Kunst (BLMK) – Brandenburgische Kulturstiftung Cottbus - Frankfurt (Oder)

Partner projektu / Projektpartner:
BWA Galeria Zielona Góra

Kwota projektu EFRR / Projektwert EFRE:
24.882,90 EUR

Termin realizacji / Projektzeitraum:
01.10.2020 - 31.03.2022

**Krótki opis projektu /
Kurze Beschreibung des Projektes:**

W ramach projektu „Przyszłość już się zaczęła – O życiu w pejzażu przemysłowym” wystawa została po raz pierwszy poświęcona wspólnemu dziedzictwu kulturowemu historii przemysłu, z naciskiem na górnictwo i zmiany strukturalne oraz perspektywy, jakie ze sobą niosą. Projekt zainicjował współpracę wystawienniczą, która wykorzystywała zasoby muzealne i artystyczne z Niemiec i Polski do estetycznej refleksji na ten temat.

Wystawa, której koncepcja została stworzona w ramach projektu była prezentowana początkowo od 18.09. do 05.12.2021 w BLMK Cottbus (elektrownia dieslowska). Na końcu roku 2022 lub na początku roku 2023 w Galerii BWA Zielona Góra zostanie pokazana kolejna wersja wystawy.

Projekt zwiększa atrakcyjność kulturową regionu zarówno dla lokalnego społeczeństwa obywatelskiego, jak i dla gości.

Die Zukunft hat schon begonnen – Vom Leben in Industrielandschaften / Przyszłość już się zaczęła – O życiu w pejzażu przemysłowym / Foto: ER SNB

Projekt: „Kultur „in“ und „nach“ den Zeiten der Pandemie - polnisch-deutscher Erfahrungsaustausch bei der Umsetzung von Kultur- und Unterhaltungsaktivitäten im Zeitalter epidemischer Beschränkungen“

Antragsteller / wnioskodawca: Stowarzyszenie The Droshkoov Theatre, Zielona Góra

Projektpartner / partner projektu: Slubfurt e.V., Frankfurt/O.

Projektwert EFRE / kwota projektu EFRR: 14.950,65 EUR

Projektzeitraum / termin realizacji: 01.07.2021 - 30.09.2021

Kurze Beschreibung des Projektes / krótki opis projektu:

Hauptziel des Projektes war es, die Zusammenarbeit im Bereich der kulturellen Aktivitäten zwischen den Projektpartnern zu vertiefen, das gegenseitige Vertrauen zu stärken und mentale, sprachliche und kulturelle Barrieren zwischen den an den Aktivitäten der Vereine beteiligten Personen zu überwinden. Das Projekt diente dem Erfahrungsaustausch und der Diskussion zu den Möglichkeiten der Gestaltung von Kulturangeboten in Zeiten einer Pandemie. Gemeinsam suchte man nach einer Antwort auf die Frage: Was tun, um die negativen Auswirkungen möglicher Hygieneregime in der Zukunft zu minimieren? Die Projektaktivitäten wurden sowohl auf der polnischen als auch auf der deutschen Seite durchgeführt. Dazu gehörten fachliche Workshops, der Auftritt einer Amateur-Musikgruppe (The Droshkoov Theater), Tanz-/Theaterworkshops (Slubfurt e.V.) und eine Konferenz in Zielona Góra, die das Projekt zusammenfasste. Als Ergebnis der grenzüberschreitenden Gespräche, Reflexionen und Erfahrungen entstand zudem eine zweisprachige Publikation mit allen gesammelten Informationen.

The Droshkoov Theatre & Slubfurt. Foto: The Droshkoov Theatre

Projekt: „Polnisch-Deutsche Zusammenarbeit des Polnischen Grenzschutzes und der Bundespolizei 2020“

Antragsteller / wnioskodawca: Nadodrzański Oddział Straży Granicznej, Krosno Odrzańskie

Projektpartner / partner projektu: Bundespolizeiinspektion Forst

Projektwert EFRE / kwota projektu EFRR: 4.445,50 EUR

Projektzeitraum / termin realizacji: 01.02.2020 - 31.12.2020

Kurze Beschreibung des Projektes / krótki opis projektu:

Die Zusammenarbeit der Grenzschutzbeamten basiert auf dem am 15.05.2014 in Zgorzelec, zwischen der Regierung der Republik Polen und der Regierung der Bundesrepublik Deutschland, unterzeichneten grenzüberschreitenden deutsch-polnischen Abkommen über die Zusammenarbeit zwischen der Polizei und den Grenz- und Zolldiensten. Seit einigen Jahren werden auf eine organisierte und kontinuierliche Weise u.a. gemeinsame Streifen und Dienste durchgeführt. Die Grenzschutzbeamten nehmen an gemeinsamen Schulungen teil und unterstützen -wo es erforderlich ist - diverse Veranstaltungen, einschließlich Massenveranstaltungen auf beiden Seiten der Grenze, um die Sicherheit und öffentliche Ordnung im Grenzgebiet zu gewährleisten. Das umgesetzte Projekt sollte diese Zusammenarbeit weiter stärken und auch die interkulturellen Kompetenzen der Zielgruppe des Projekts verbessern. Im Rahmen der Projektaktivitäten wurde eine zweitägige Schulung für polnische und deutsche Führungskräfte durchgeführt – mit dem Ziel, eine weitere strategische Ausrichtung der bilateralen Zusammenarbeit zu etablieren und eine verbesserte Vertrauensstruktur zu schaffen. Darüber hinaus wurden drei eintägige Feldtrainings organisiert. Die Themen der Schulungen betrafen hauptsächlich die praktischen Aspekte gemeinsamer Dienste, Patrouillen, Überstellung von inhaftierten Personen im Rahmen der Rückübernahme, Möglichkeiten der gegenseitigen Übermittlung von Informationen und Daten sowie viele andere Themen, die von der polnischen und deutschen Leitung auf der Grundlage der bilateralen Kooperationsstrategie entwickelt wurden.

Projekt: „Kultura „w” i „po” czasach pandemii – polsko – niemiecka wymiana doświadczeń w zakresie realizowania działań kulturalno – rozrywkowych w dobie epidemicznych obstrzeżeń”

Wnioskodawca / Antragsteller: Stowarzyszenie The Droshkoov Theatre, Zielona Góra

Partner projektu / Projektpartner: Slubfurt e.V., Frankfurt/O.

Kwota projektu EFRR / Projektwert EFRE: 14.950,65 EUR

Termin realizacji / Projektzeitraum: 01.07.2021 - 30.09.2021

Krótki opis projektu /

Kurze Beschreibung des Projektes:

Głównym celem projektu było pogłębienie współpracy w zakresie działań kulturalnych pomiędzy partnerami projektu, wzmocnienie wzajemnego zaufania i pokonanie mentalnych, językowych i kulturalnych barier pomiędzy osobami zaangażowanymi w działalność stowarzyszeń. Projekt służył wymianie doświadczeń oraz omówieniu sposobów radzenia sobie z kreowaniem działań kulturalnych w dobie pandemii. Wspólnie poszukiwano odpowiedzi na pytanie: co zrobić, aby w przyszłości zminimalizować negatywne skutki ewentualnych reżimów sanitarnych. Działania projektowe realizowane były zarówno po stronie polskiej, jak i niemieckiej. W ich ramach odbyły się warsztaty merytoryczne, występ amatorskiego zespołu muzycznego (The Droshkoov Theatre), warsztaty taneczne / teatralne (Slubfurt e.V) oraz konferencja w Zielonej Górze, podsumowującej projekt. W wyniku transgranicznych rozmów, przemyśleń oraz doświadczeń powstała także dwujęzyczna publikacja zawierająca całość zebranych informacji.

Deutsch-Polnische Zusammenarbeit des Polnisches Grenzschutzes und der Bundespolizei 2020 / Polsko-Niemiecka Współpraca Straży Granicznej i Policji Federalnej 2020 / Foto: ER SNB

Projekt: „Polsko-Niemiecka Współpraca Straży Granicznej i Policji Federalnej 2020”

Wnioskodawca / Antragsteller: Nadodrzański Oddział Straży Granicznej, Krosno Odrzańskie

Partner projektu / Projektpartner: Bundespolizeiinspektion Forst

Kwota projektu EFRR / Projektwert EFRE: 4.445,50 EUR

Termin realizacji / Projektzeitraum: 01.02.2020 - 31.12.2020

Krótki opis projektu /

Kurze Beschreibung des Projektes:

Współpraca straży granicznych bazuje na podpisanej 15.05.2014 r. w Zgorzelcu polsko-niemieckiej, transgranicznej Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy służb policyjnych, granicznych i celnych. Od kilku lat w sposób zorganizowany i ciągle jednostki straży granicznej odbywają m.in. wspólne patrole, służby, biorą udział w szkoleniach i wydarzeniach wymagających wsparcia - w tym masowych, po obu stronach granicy w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w obszarze przygranicznym. Zrealizowany projekt miał na celu jeszcze większe wzmocnienie tej współpracy i polepszenie kompetencji interkulturalnych grupy docelowej projektu. W ramach działań projektowych odbyło się dwudniowe szkolenie dla polskiej i niemieckiej kadry kierowniczej - mające na celu ustalenie dalszego strategicznego ukierunkowania bilateralnej współpracy i stworzenia struktury dalszego zaufania.

Ponadto zorganizowano trzy jednodniowe szkolenia terenowe służące budowaniu zespołowości, wzajemnego zaufania oraz wspierającego kompetencje językowe. Tematyka szkoleń dotyczyła przede wszystkim praktycznych stron wspólnych służb, patroli, przekazywania osób zatrzymanych w ramach readmisji, możliwości wzajemnego przekazywania informacji i danych oraz wielu innych zagadnień wypracowanych przez polską i niemiecką kadry kierowniczą w oparciu o strategię bilateralnej współpracy.

3. BEST-PRACTICE-BEISPIELE AUS ANDEREN GRENZREGIONEN

1. STÄDTEPARTNERSCHAFT

Laufenburg (Deutschland)

Laufenburg (Schweiz)

Stadt Laufenburg (Baden)

Hauptstraße 30, 79725 Laufenburg

Tel. +49 7763 806-0

Tourist-Info: Laufenburg (Baden)

Stadthaus von Laufenburg, 79725 Laufenburg

Tel. +49 7763 806 -140 oder -141

Stadt Laufenburg (Aargau)

Laufenplatz 145, 5080 Laufenburg

Schweiz Tel. +41 62 869 46 70

Grenzüberschreitende Zusammenarbeit wird groß geschrieben in beiden Laufenburg. Davon zeugen nicht nur die gemeinsame Tourismus-Homepage beider Orte, sondern auch die vielen Projekte über Staatsgrenzen hinweg. Das sind zum Beispiel:

- der grenzüberschreitende Kulturausschuss, der u. a. jährlich das Kulturfestival *Fließende Grenzen* organisiert,
- die vielen grenzüberschreitenden Veranstaltungen wie die Städtlefasnacht, die Salmwochen, der SlowUp, die Kulturnacht, die Hela mit Apfelmarkt, die Habsburger Wochen sowie die Altstadtweihnacht,
- grenzüberschreitende Projekte wie die Erbauung des Rundwanderweges *Laufenburger Acht*, das Stipendium „Burgschreiber zu Laufenburg“, die Auslobung des Friedenspreises sowie das grenzüberschreitende Museumsschiff.

Laufenburg (Baden), Deutschland

Die Geschichte des rechtsrheinischen Laufenburg als selbstständige Stadt beginnt erst nach der durch Napoleon im Lunéville Frieden (1801) erzwungenen Lostrennung der linksrheinischen Gebiete vom Reich und der dadurch erfolgten Teilung der bis dahin gemeinsamen Stadt mit alter städtischer Tradition und reicher Geschichte. Nach anfänglichen Schwierigkeiten entwickelte sich die Kleinstadt, die sich ab 1805 Kleinlaufenburg und ab 1. November 1930 Laufenburg (Baden) nannte, aus einem Gemeinwesen von rund 275 Einwohnern zu einer Stadt mit heute über 9.000 Einwohnern. Der Eisenbahnbau 1853/1856, vor allem aber der Bau eines Wasserkraftwerks zu Beginn des letzten Jahrhun-

derts, brachten nicht nur große Veränderungen im Stadtbild, sondern sie wandelten auch das alte Wirtschaftsgefüge.

Laufenburg (Aargau) in der Schweiz

Laufenburg verdankt seine einzigartige Lage dem Rhein, der sich nach der Eiszeit zwischen dem Schwarzwald und dem Tafeljura einen Weg durch den Riegel aus rotem Gneis suchen musste. So entstand an der engsten Stelle eine nur 12 m breite Schlucht mit den berühmten Stromschnellen, den „Louffen“, sprich „Laufen“. Der strategisch und wirtschaftlich bedeutende Ort wurde von Graf Rudolf II. von Habsburg zur befestigten Stadt ausgebaut. Diese ist in der Urkunde von 1207 mit der Rheinbrücke erstmals als solche erwähnt. Die erste urkundliche Erwähnung Laufenburgs erfolgt allerdings schon früher, 1173, als das Kloster in Säckingen den Ort als Lehen an die Habsburger übergab. Später wird Laufenburg Residenz der Grafen von Habsburg-Laufenburg und wichtiger Handels-, Verwaltungs- und Gerichtsplatz. Die Brückenstadt gehörte bis zur Trennung von 1801 zu Vorderösterreich. Das linksrheinische Laufenburg wurde 1803 dem neu gegründeten Kanton Aargau zugeordnet.

---

2. DEUTSCH-POLNISCHE STIFTUNG KULTURPFLEGE UND DENKMALSCHUTZ (DPS)

Deutsch-Polnische Stiftung

Kulturpflege und Denkmalschutz

Karpfengrund 1, 02826 Görlitz

Tel. +49 30-626 406 363

Biuro PNF we Wrocławiu

Plac Solny 4, 50-060 Wrocław

Tel. +48 537 096 621

Schloss Steinort in Masuren, das Hauptprojekt der DPS / Pałac w Sztynorcie na Mazurach, główny projekt PNF / Foto: P. Schabe

3. PRZYKŁADY NAJLEPSZYCH PRAKTYK Z INNYCH REGIONÓW PRZYGRANICZNYCH

1. PARTNERSTWO MIASTA Laufenburg w Niemczech i miasta Laufenburg w Szwajcarii

Stadt Laufenburg (Baden)

Hauptstraße 30, 79725 Laufenburg
Tel. +49 7763 806-0

Tourist-Info: Laufenburg (Baden)

Stadthaus von Laufenburg, 79725 Laufenburg
Tel. +49 7763 806 -140 oder -141

Stadt Laufenburg (Aargau)

Laufenplatz 145, 5080 Laufenburg
Schweiz Tel. +41 62 869 46 70

Współpraca transgraniczna jest bardzo ważna w obu miastach Laufenburg. Świadczy o tym nie tylko wspólna turystyczna przygranicznych strona internetowa, ale także liczne projekty obu miast ponad granicami państwowymi. Są to m.in.:

- Komitet ds. Kultury Transgranicznej, który m.in. corocznie organizuje festiwal kultury *Płynne granice*,
- wiele transgranicznych wydarzeń, takich jak Karnawał Miejski, SlowUp, Noc Kultury, Tygodnie Habsburgów i Boże Narodzenie na Starym Mieście,
- Projekty transgraniczne, takie jak budowa okrężnego szlaku turystycznego pod nazwą *Laufenburger Acht* (dosł. *ósemka laufenburska*), stypendium „Kronikarz miasta Laufenburg”, przyznanie Nagrody Pokojowej i transgraniczne Muzeum.

Laufenburg w Badenii, Niemcy

Historia Laufenburga na prawym brzegu Renu jako samodzielnego miasta rozpoczyna się dopiero po tym, jak Napoleon wymusił na mocy pokoju Lunéville (1801) oddzielenie od Rzeszy terenów na lewym brzegu Renu i wynikający z tego podział wspólnego miasta ze starą miejską tradycją i bogatą historią. Po początkowych trudnościach małe miasteczko, które od 1805 roku nazywało się Kleinlaufenburg, a od 1 listopada 1930 roku Laufenburg (Baden) rozwinęło się z około 275 mieszkańców do miasta liczącego dziś ponad 9000 mieszkańców. Budowa kolei w latach 1853/56, ale przede wszystkim budowa elektrowni wodnej na początku ubiegłego wieku, przyniosła nie tylko duże zmiany

w krajobrazie miasta, ale także przekształciła starą strukturę gospodarczą.

Laufenburg w kantonie Aargau, Szwajcaria

Swoje wyjątkowe położenie Laufenburg zawdzięcza Renowi, który po epoce lodowcowej musiał przebić się przez warstwę czerwonego gnejsu między Schwarzwaldem a Jurą.

W najważniejszym miejscu utworzono wąwóz o szerokości 12 m ze słynnymi bystrzami „Louffen”, co oznacza „bieg”. To ważne strategicznie i gospodarczo miejsce zostało rozwinięte w gród warowny przez hrabiego Rudolfa II Habsburga. Po raz pierwszy wspomniano o nim w dokumencie z 1207 roku, przy okazji wzmianki o moście na Renie. Jednak pierwsze wzmianki o Laufenburgu pojawiły się w dokumentach już w 1173 roku, kiedy klasztor w Säkingen oddał to miejsce jako lenno Habsburgom. Laufenburg stał się później rezydencją hrabiów Habsburg-Laufenburg i ważnym ośrodkiem handlowym, administracyjnym i sądowym. Do momentu separacji w 1801 roku miasto mostowe należało do regionu tzw. Vorderösterreich. Laufenburg na lewym brzegu Renu został w 1803 roku przydzielony do nowozałożonego kantonu Aargau.

Vorstellung der Städtepartnerschaft Laufenburg (Schweiz/Szwajcaria) – Laufenburg (Baden-Württemberg/Badenia-Wirtembergia) Fachworkshop Partner 2022 / Przykład dobrych praktyk z innych regionów przygranicznych II: prezentacja partnerstwa miast. Warsztaty specjalistyczne w projekcie Partner 2022 – Guben, 08.09.2021 in. / Foto: ER SNB

Die Deutsch-Polnische Stiftung Kulturpflege und Denkmalschutz (DPS) ist eine private und gemeinnützige rechtsfähige Stiftung des bürgerlichen Rechts und hat ihren Sitz in Görlitz. Durch die Stiftung soll das Bemühen um das Zusammenwirken von Deutschland und Polen kontinuierlich gefördert werden. Dabei setzt die Stiftung auf den Dialog und den gegenseitigen kulturellen Austausch. Mit der gleichzeitigen Errichtung der **Polnisch-Deutschen Stiftung Kulturpflege und Denkmalschutz in Warschau Polsko-Niemiecka Fundacja Ochrony Zabytków Kultury (PNF)** sind hierzu die Voraussetzungen geschaffen worden. Die deutsch-polnische Freundschaft weiter auszubauen, ist das vornehmste Ziel der DPS, die damit einen Beitrag zum Zusammenwachsen von Europa leisten will.

Beispiel: Polnisch-deutsche Begegnungswoche in Wrocław – Breslau 2018

Die Deutsch-Polnische Stiftung Kulturpflege und Denkmalschutz (DPS) veranstaltete im Rahmen des von der EU ausgerufenen European Cultural Heritage Years 2018 (ECHY) vom 3. bis 9. Dezember in Breslau mit finanzieller Unterstützung der Beauftragten der Bundesregierung für Kultur und Medien, der Senta-Weygandt-Stiftung aus Görlitz, der Erika-Simon-Stiftung aus Görlitz und des Freistaats Sachsen eine polnisch-deutsche Begegnungswoche, die das jüdische Kulturerbe in der Hauptstadt des historischen Schlesiens zum Thema hatte. Zwei Denkmäler der jüdischen Kultur konnten 2018 in Breslau der Öffentlichkeit restauriert übergeben werden: die Mikwe der Synagoge zum Weißen Storch und das Oppenheim-Haus am Plac Solny im Herzen der Stadt. Die Mikwe der jüdischen Gemeinde, um 1900 in moderner Gestalt eingerichtet und das Oppenheim-Haus, aus einem Gebäude der Frühen Neuzeit Ende des 18. Jahrhunderts durch den jüdischen Bankier Oppenheim barock modernisiert, bergen in sich ein geteiltes und gemeinsames Kulturerbe einer jüdischen, einer deutsch-preußischen sowie einer polnischen Geschichte. In ihrer zivilisatorischen wie kulturellen Gestaltung gehören sie in eine mitteleuropäische Tradition, die sie in die Kulturgeschichte Europas einbettet.

3. AUGUSTUM-ANNEN-GYMNASIUM GÖRLITZ

Augustum-Annen-Gymnasium Görlitz

Annengasse 4

02826 Görlitz

Tel. 03581-7500790

Die geographische Lage von Görlitz als Grenzstadt und die engen Verbindungen zur Partnerstadt Zgorzelec legen nahe, gerade an diesem Ort die Beziehungen zwischen der Polnischen Republik, insbesondere der Woiwodschaft Niederschlesien und dem Freistaat Sachsen in besonderer Weise zu gestalten. Am 05.02.2014 wurde in Görlitz die Vereinbarung zwischen dem **Kuratorium für Bildung in Wrocław, der Stadtgemeinde Zgorzelec, der Sächsischen Bildungsagentur und der Stadt Görlitz** über die Zusammenarbeit bei der Gestaltung eines **binational-bilingualen deutsch-polnischen Bildungsganges am Augustum-Annen-Gymnasium Görlitz** unterzeichnet. Dies stellt eine besondere Form vertiefter sprachlicher und interkultureller Bildung in Sachsen und in Polen dar und ist polen- sowie deutschlandweit einmalig.

Die Vertiefung im sprachlichen und interkulturellen Bereich wird durch inhaltliche, stoffliche und methodische Anreicherung der Ausbildung erreicht. Durch die Bildung kleiner Gruppen kann der Lernprozess beschleunigt werden. Die verbindliche Integration von Aufenthalten im Nachbarland in den Bildungsgang führt auch zu einer ausgeprägten Selbstständigkeit im Arbeiten. Über die Profile und die an der Schule entwickelten Angebote zur ganztags schulischen Bildung und Erziehung gelingt die Verflechtung der Spezifik der vertieften Ausbildung mit den allgemeinen Zielstellungen des Gymnasiums und die Integration der polnischen Schülerinnen und Schüler in das schulische Leben.

2. POLSKO-NIEMIECKA FUNDACJA OCHRONY ZABYTKÓW KULTURY

Deutsch-Polnische Stiftung
Kulturpflege und Denkmalschutz

Karpfengrund 1, 02826 Görlitz
Tel. +49 30-626 406 363

Biuro PNF we Wrocławiu

Plac Solny 4, 50-060 Wrocław
Tel. +48 537 096 621

PNF to prywatna fundacja non-profit, posiadająca zdolność prawną zgodnie z prawem cywilnym, z siedzibą w Görlitz. Celem fundacji jest stałe promowanie współpracy między Niemcami i Polską. Fundacja stawia na dialog i wzajemną wymianę kulturową. Wraz z jednoczesnym utworzeniem **Polsko-Niemieckiej Fundacji Ochrony Zabytków Kultury w Warszawie (PNF)** stworzono ku temu przesłanki. Poszerzanie polsko-niemieckiej przyjaźni to podstawowy cel PNF, który chce wnieść wkład we wspólne zrealizowanie się Europy.

Przykład: Polsko-niemiecki tydzień Wrocław – Breslau 2018

W ramach ogłoszonego przez UE roku Europejskiego Dziedzictwa Kulturowego 2018 (ECHY), polsko-niemiecka Fundacja Ochrony Zabytków Kultury (PNF) zorganizowała w dniach 3-9 grudnia we Wrocławiu / Breslau przy wsparciu finansowym Komisarza Rządu Federalnego do spraw Kultury i Mediów, Fundacji Senta-Weygandt z Görlitz, Fundacji Erika-Simon z Görlitz i Wolnego Kraju Saksonia polsko-niemiecki tydzień spotkań, który skupił się na żydowskim dziedzictwie kulturowym w stolicy historycznego Śląska. Dwa pomniki kultury żydowskiej mogły zostać oddane do użytku we Wrocławiu - Breslau w 2018 roku: mykwa przy Synagodze pod Białym Bocianem oraz Dom Oppenheimów na Placu Solnym w samym sercu miasta. Nowożytna mykwa gminy żydowskiej urządzona ok. 1900 roku oraz Dom Oppenheima, budynek z okresu nowożytnego, zmodernizowany w stylu barokowym przez żydowskiego bankiera Oppenheima pod koniec XVIII wieku stanowią dziedzictwo kulturowe żydowskie, niemiecko-pruskie jak polskie. Pod względem cywilizacyjnym i kulturowym należą do tradycji środkowoeuropejskiej, która osadza je w historii kulturalnej Europy.

3. AUGUSTUM-ANNEN-GYMNASIUM W GÖRLITZ

Augustum-Annen-Gymnasium Görlitz

Annengasse 4
02826 Görlitz
Tel. 03581-7500790

Peggy Lach, Koordinatorin des bilingualen-binationalen deutsch-polnischen Bildungsganges am Augustum-Annen-Gymnasium, Görlitz / Koordynatorka dwujęzycznej i dwunarodowej polsko-niemieckiej szkoły Augustum-Annen-Gymnasium w Görlitz / Foto: Euroregion SNB

Położenie geograficzne miasta Zgorzelec jako miasta granicznego oraz bliskie więzi z miastem partnerskim Görlitz wpływają w sposób szczególny na kształtowanie stosunków pomiędzy Rzeczpospolitą Polską, zwłaszcza województwem dolnośląskim i Wolnym Państwem Saksonia. 05.02.2014 r. w Görlitz podpisano umowę administracyjną między **Dolnośląskim Kuratorium Oświaty, Urzędem Miasta Zgorzelec, Saksońską Agencją Oświatową i Miastem Görlitz** w sprawie współpracy przy organizacji **dwunarodowego dwujęzycznego polsko-niemieckiego kierunku kształcenia w gimnazjum Augustum-Annen-Gymnasium w Görlitz**. Jest to szczególna forma pogłębionego kształcenia językowego i międzykulturowego w Saksonii i w Polsce, a zarazem unikalne rozwiązanie w skali obu krajów.

Pogłębienie kompetencji językowych i międzykulturowych osiąga się poprzez wzbogacenie kształcenia w zakresie treści, materiałów i metod. Dzięki nauce w małych grupach możliwe jest przyspieszenie procesu kształcenia, a włączone w program edukacji projekty w kraju sąsiednim składają do intensywnej samodzielnej pracy uczniów. Dzięki oferowanym w szkole profilom oraz ofertom całodziennego edukacji szkolnej i wychowania, udaje się połączyć specyfikę edukacji w profilu z ogólnymi celami gimnazjum, a także włączyć polskich uczniów w życie szkolne.

4. „TSCHECHISCH-POLNISCHER GRATWEG – ÖSTLICHER TEIL“

Antragsteller / wnioskodawca: Euroregion Pomezí Čech Moravy a Kladska - Euroregion Glacensis

Euroregion Pomezí Čech, Moravy a Kladska – Euroregion Glacensis

Panská 1492, 516 01 Rychnov nad Kněžnou
Tel. + 420 494 531 054

Projektpartner / partnerzy projektu: Královéhradecký kraj, Pardubický kraj, Olomoucký kraj, Liberecký kraj, Sdružení Neratov, z.s., Obec Deštné v Orlických horách, Obec Olešnice v Orlických horách, Městys Nový Hrádek, Obec Vysoká Srbská, Stowarzyszenie Gmin Ziemi Kłodzkiej, Powiat Kłodzki, Gmina Międzyzlesie, Gmina Bystrzyca Kłodzka, Gmina Duszniki-Zdrój, Gmina Radków, Gmina Miejska Nowa Ruda, Gmina Nowa Ruda

Projektwert EFRE / Kwota projektu EFRR:
3.035.553,00 EUR

Projektzeitraum / okres realizacji:
01.04.2018 - 31.10.2020

Hauptziel des Projekts, das aus den Mitteln des **Programms Interreg V-A Tschechische Republik – Polen** durchgeführt wurde, war die Schaffung eines neuen grenzüberschreitenden touristischen Produkts „Tschechisch-polnischer Gratweg“. Im Rahmen des Projektes wurde dieser wichtige historische Wanderweg saniert. Es entstanden auch neue grenzüberschreitende Verbindungen und es wurde eine Reihe begleitender Investitionen wie Aussichtstürme und Touristeninformationspunkte durchgeführt. Das Projekt begleitete eine Marketing- und Werbekampagne, die sowohl traditionelle als auch moderne Methoden und Informationstechnologien ein-

Aussichtsturm auf der Glatzenkoppe / Wieża widokowa na Kłodzkiej Górze / Foto: Łada Ponikowska, Powiat Kłodzki

setzte. Die Website www.hrebenovka.cz wurde um Panoramaansichten bereichert, es werden Profile in sozialen Netzwerken betrieben. Man hat auch gedruckte Materialien wie Karten im Blockformat und Kalender sowie Videospots entwickelt. Am 9. und 10.09.2021 fand in Rychnov nad Kněžnou (CZ) eine polnisch-tschechische Konferenz der Euroregion Glacensis statt, wo die Ergebnisse des Projekts vorgestellt und zusammengefasst wurden.

4. „CZESKO-POLSKI SZLAK GRZBIETOWY – CZĘŚĆ WSCHODNIA”

Wnioskodawca / Antragsteller: Euroregion Pomezi Čech Moravy a Kladka - Euroregion Glacensis

Euroregionu Pomezi Čech, Moravy a Kladka – Euroregionu Glacensis

Panská 1492, 516 01 Rychnov nad Kněžnou
Tel. + 420 494 531 054

Partnerzy projektu / Projektpartner: Královéhradecký kraj, Pardubický kraj, Olomoucký kraj, Liberecký kraj, Sdružení Neratov, z.s., Obec Deštné v Orlických horách, Obec Olešnice v Orlických horách, Městys Nový Hrádek, Obec Vysoká Srbská, Stowarzyszenie Gmin Ziemi Kłodzkiej, Powiat Kłodzki, Gmina Międzyzlesie, Gmina Bystrzyca Kłodzka, Gmina Duszniki-Zdrój, Gmina Radków, Gmina Miejska Nowa Ruda, Gmina Nowa Ruda

Kwota projektu EFRR / Projektwert EFRE:
3 035 553,00 EUR

Okres realizacji / Projektzeitraum:
01.04.2018 – 31.10.2020

Głównym celem projektu realizowanego ze środków Programu Interreg V-A Republika Czeska – Polska było stworzenie nowego transgranicznego produktu turystycznego pn. „Czesko-Polski Szlak Grzbietowy”. W ramach projektu odnowiono oraz stworzono nowe transgraniczne połączenia tego ważnego historycznego szlaku pieszego, jak również zrealizowano szereg towarzyszących inwestycji w postaci wież widokowych i punktów informacji turystycznej. Projektowi towarzyszyła kampania marketingowa i promocyjna przy wykorzystaniu tradycyjnych, jak i nowoczesnych metod i technologii informacyjnych. Rozbudowano portal internetowy www.hrebenovka.cz przy wykorzystaniu panoramicznych widoków, prowadzone są profile na portalach społecznościowych, opracowano/wydano także materiały drukowane, takie jak mapy w bloczkach i kalendarze oraz spoty wideo. W dniach 9-10.09.2021 r. w Rychnowie nad Kněžnou (CZ) odbyła się polsko-czeska konferencja Euroregionu Glacensis prezentująca i podsumowująca efekty projektu.

Tschechisch-polnischer Gratweg – östlicher Teil / Czesko-Polski Szlak Grzbietowy – część wschodnia / Foto: Bartosz Wojciechowski, Powiat Kłodzki

4. HINWEISE ZU DEUTSCH-POLNISCHEN PARTNERSCHAFTEN VON DEN PROJEKTPARTNERN

**Julia Kamenz, Projektleiterin,
Deutsch-Polnischer Verein Cottbus e.V.**

Julia Kamenz /
Foto: ER SNB

„Deutsch-polnische Partnerschaften sind eine sehr spannende und bereichernde Sache. Dabei ist es besonders wichtig, dass man offen und unvoreingenommen in diese Partnerschaften geht. So eine Partnerschaft muss wachsen, wie eine Blume und sie braucht

Pflege. Deshalb würde ich empfehlen, auch abseits der offiziellen Projektbegegnung Zeit für persönliche Treffen zu planen, in denen man sich einfach nur kennenlernen kann. Auch die unterschiedlichen Sprachen sind keine Hürde, wenn beide Partner den Austausch wollen. Wenn beide Partner zudem eine gemeinsame Sprache finden, umso besser. Vor allem ist es wichtig, dass man vor jedem gemeinsamen Projekt ganz offen die Ziele und auch die persönlichen Erwartungen bespricht, damit es später keine bösen Überraschungen gibt. Auch eine gewisse, gelassene Spontaneität kann in einer deutsch-polnischen Partnerschaft nicht schaden. Nur wir Deutschen planen schon im Januar detailliert eine Veranstaltung, die im September stattfindet.“

**Ireneusz Brzeziński,
Stadtverwaltung Żary**

„Die Entwicklung einer vielschichtigen, für beide Seiten vorteilhaften grenzüberschreitenden Zusammenarbeit zwischen zwei Städten ist ein langer und komplexer Prozess. Wie man weiß, können gegenseitiges Vertrauen und Freundschaft, die nicht in Eile aufgebaut werden, auch die schwierigsten Zeiten überstehen. Kompetentes und kooperationsbereites Personal ist wichtig, wichtig sind aber auch möglichst viele Gemeinsamkeiten. Die Größe, die Einwohnerzahl, ein ähnliches Entwicklungsprofil, die Zahl der Vereine oder Bildungseinrichtungen – all diese Faktoren wirken sich maßgeblich auf die Vielfalt der späteren Zusammenarbeit aus. Wichtig sind regelmäßige Kontakte zwischen den Verwaltungen beider Städte, der Informationsaustausch zu geplanten Veranstaltungen und die gegenseitige Unterstützung im Bereich der Öffentlichkeitsarbeit. Irgendwann wird die Städtepartnerschaft auch zu einer Art „Dach“ für eigene Initiativen von Einwohnern

und Institutionen, die zu den jeweiligen Veranstaltungen ganz selbstverständlich Partner aus der Partnerstadt einladen.“

**Alexander Fritzeke, Vorsitzender,
Jugend und Soziales e.V., Spremberg**

„Eine grenzüberschreitende Zusammenarbeit sollte nicht nur auf dem Papier stehen, sondern muss auch gelebt werden. Dazu ist es wichtig, sich mit dem Partner auszutauschen und das nicht nur während der Projektphase, sondern auch beim Definieren gemeinsamer Ziele und deren fortwährender Anpassung. Im Fokus steht, die Nachhaltigkeit der Zusammenarbeit, der Aufbau eines Netzwerkes sowie die Weiterentwicklung der grenzüberschreitenden Partnerschaft und die Offenheit zum Erlernen der Sprache des Nachbarn. Der Netzwerkcharakter hilft, weitere Partner zusammenzubringen, Prozesse und gemeinsame Initiativen in Gang zu setzen.“

**Krzysztof Dziurdziewicz,
Stadtverwaltung Gubin**

Krzysztof Dziurdziewicz /
Foto ER SNB

„Die sogenannten „Zwillingsstädte“ – wie Gubin (PL) und Guben (DE) sind echte „Labore“ der europäischen Integrationsprozesse. Einst eine Stadt, heute zwei Teile, die zu unterschiedlichen Ländern gehören, die sich im Hinblick auf die Kultur, Mentalität

und den wirtschaftlichem Entwicklungsstand stark voneinander unterscheiden. Gleichwohl bestehen hier ideale Voraussetzungen für eine vielfältige, enge Zusammenarbeit, die beiden Seiten zweifellos große Vorteile bringen können, sowohl im finanziellen und wirtschaftlichen als auch im sozialen Bereich. Es wäre viel einfacher und günstiger, dieselben Krankenhäuser, Bildungszentren, kommunalen Einrichtungen, Rettungsdienste oder öffentliche Verkehrsmittel zu nutzen. Die ersten Schritte sind bereits getan – eine gemeinsame Kläranlage oder die vor kurzem in Betrieb genommene erste grenzüberschreitende Buslinie. Die größten Veränderungen stehen uns jedoch noch bevor. Wichtig ist es, diese selbstverständliche Verbundenheit mit den Gubenern/-innen im Bewusstsein der Gubiner Einwohner zu verankern. Jenseits der Politik und über Grenzen hinweg. Schließlich leben wir zusammen in der Eurostadt Guben-Gubin.“

4. WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE POLSKO-NIEMIECKICH PARTNERSTW OD PARTNERÓW PROJEKTÓW

**Julia Kamenz, kierownik projektu,
Stowarzyszenie Niemiecko-Polskie Cottbus e.V.**

„Polsko - niemieckie partnerstwa to niezwykle ciekawy i wzbogacający obszar działań. Przy tym bardzo ważna jest otwartość oraz brak uprzedzeń przy budowaniu partnerstw. Takie nowe partnerstwo musi rosnąć, jak kwiat i potrzebuje dobrej opieki. Dlatego polecam, zaplanować czas na spotkania prywatne, gdzie można się po prostu wzajemnie poznać, również poza oficjalnymi terminami dotyczącym spraw formalnych. Różne języki nie stanowią także żadnej przeszkody, kiedy partnerzy pragną wymiany doświadczeń. Jeśli partnerzy mówią jednym, wspólnym językiem, tym lepiej. Przede wszystkim ważne jest, aby przed rozpoczęciem każdego, wspólnego projektu, omówić otwarcie własne cele oraz osobiste oczekiwania, aby później nikogo nie spotkała przykra niespodzianka. Także w polsko -niemieckim partnerstwie, zalecany jest pewien stopień spontaniczności. Tylko my, Niemcy, planujemy już w styczniu, bardzo szczegółowo wydarzenia, które mają odbyć się we wrześniu.“

**Ireneusz Brzeziński,
Urząd Miejski w Żarach**

*Ireneusz Brzeziński
/ Foto ER SNB*

„Rozwinięcie wielopłaszczyznowej, przynoszącej korzyści obu stronom transgranicznej współpracy dwóch miast jest procesem długim i złożonym. Jak wiadomo, wzajemne zaufanie i przyjaźń budowane powoli, przetrwają najtrudniejsze nawet czasy. Istotny jest kompetentny, otwarty na współpracę personel, ale także możliwie najwięcej podobieństw. Wielkość, ilość mieszkańców, podobny profil rozwoju ale także liczba stowarzyszeń czy też instytucji oświatowych – te wszystkie faktory mają istotny wpływ na różnorodność późniejszej współpracy. Ważne są regularne kontakty władz obu miast, wymiana informacji o planowanych wydarzeniach, wzajemna promocja. W pewnym momencie partnerstwo komunalne staje się także

swoistym „parasolem” dla oddolnych inicjatyw mieszkańców i instytucji, którzy w naturalny sposób zapraszają do udziału we własnych przedsięwzięciach partnerów z miasta partnerskiego.“

**Alexander Fritzke, przewodniczący, Jugend
und Soziales e.V., Spremberg**

*Alexander Fritzke /
Foto: ER SNB*

„Współpraca transgraniczna nie powinna być jedynie zapisaną kartką papieru, lecz musi być czymś żywym. Dlatego tak ważna jest wymiana zdań i dyskusja z partnerem, nie tylko w fazie planowania wspólnego projektu, lecz także w czasie definiowania wspólnych celów i ich ciągłego dopasowywania do aktualnej sytuacji. Najważniejsze powinny być zrównoważony rozwój we współpracy, budowa nowej sieci połączeń, a także rozbudowa transgranicznych partnerstw oraz otwartość na naukę języka sąsiada. Osieciowanie pomaga w znalezieniu kolejnych partnerów do współpracy, a także we wspólnej inauguracji procesów oraz inicjatyw.“

**Krzysztof Dziurdzewicz,
Urząd Miejski w Gubinie**

„Swoistymi „laboratoriami” procesów integracji europejskiej są tzw. „miasta bliźniacze” - jak Gubin(PL) i Guben (DE). Niedługo jedno miasto, dzisiaj dwie części przynależące do państw istotnie różniących się kulturą, mentalnością i poziomem rozwoju gospodarczego. Mimo to istnieją tu idealne warunki do wielopłaszczyznowej, bliższej współpracy, która bez wątpienia przyniesie obu stronom ogromne korzyści, zarówno w sferze finansowo-gospodarczej, jak i społecznej. O wiele łatwiej i taniej byłoby korzystać z tych samych szpitali, ośrodków edukacyjnych, urzędów komunalnych, służb ratunkowych czy też transportu publicznego. Pierwsze kroki już zostały poczynione – wspólna oczyszczalnia ścieków czy też niedawno uruchomiona pierwsza transgraniczna linia autobusowa. Największe zmiany jednak jeszcze przed nami. Istotnym jest, aby utrwalac w świadomości mieszkańców Gubina tą naturalną spójność z mieszkańcami Guben, ponad polityką, ponad granicami. Żyjemy w końcu wspólnie w Euromieście GubinGuben.“

5. HINWEISE ZU INTERKULTURELLEN UNTERSCHIEDEN BEIDERSEITS DER LAUSITZER NEISSE

Anna Udała-Kończak

Ein Pole und ein Deutscher: Wenn Sie diese beiden Völker vor sich haben, bleiben Ihre Gefühle dann positiv? Reicht es aus, beide Sprachen zu beherrschen, um sich gegenseitig zu verstehen, und warum brauchen wir das? Wir sind so unterschiedlich, und doch haben wir so viel gemeinsam.

Schon vor dem EU-Beitritt Polens entwickelte sich der Handel mit Deutschland sehr dynamisch und blieb auch nach dem Ausbruch der Pandemie im Jahr 2020 stabil. Deutschland ist der wichtigste Handelspartner für polnische Exporte – es erhält Fahrzeugausrüstungen, Lebensmittel, Möbel und Haushaltsgeräte, während Polen hauptsächlich Fahrzeuge, Maschinen und chemische Produkte aus Deutschland bezieht.

Seit Mai 2011 gilt für polnische Staatsbürger als Arbeitnehmer die volle Freizügigkeit in Deutschland. Laut dem Ausländerzentralregister lebten im Jahr 2018 in Berlin fast 71.500 Menschen und in Brandenburg weit über 20.500 Menschen mit polnischer Staatsbürgerschaft.

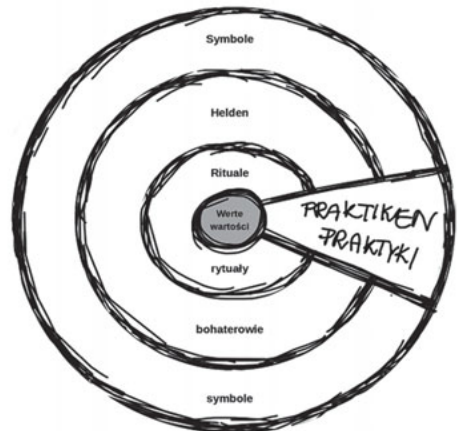
Polen ist nach wie vor führend unter den Ländern, die Deutsch lernen - im Jahr 2020 gab es 1,95 Millionen Lernende, und mehr als 16.500 Schülerinnen und Schüler legten das deutsche Abitur ab (davon mehr als 6.000 in der erweiterten Stufe). Im deutschen Bewusstsein wird das Stereotyp des Polnischen als schwierige, exotische Nischensprache allmählich abgelöst - dank positiver Erfahrungen mit neuen Modellen des Polnischlernens. Die Aktivitäten der grenzüberschreitenden Vereine und Partnerstädte, der Schüleraustausch, die deutsch-polnischen Kooperationsprojekte – all das stärkt unsere nachbarschaftlichen Beziehungen und unterstreicht unsere gemeinsame Sicht der Dinge.

In der heutigen Welt haben wir es oft mit einer anderen Kultur zu tun. Aber es geht nicht nur darum, ein deutsches Auto zu fahren oder, wie es in letzter Zeit in den deutschen Medien so

populär geworden ist, eine polnische Frau zu heiraten - hinter dem Begriff der Kultur steckt viel mehr: die Programmierung des Geistes.

Sind wir alle Roboter?

Nach Ansicht des niederländischen Sozialpsychologen Geert Hofstede ist jeder Mensch durch ein bestimmtes Muster des Denkens, Fühlens und Verhaltens gekennzeichnet – eine „Programmierung“, die wir vor allem in der frühen Kindheit durch unser soziales Umfeld und unsere Lebenserfahrungen erfahren. Um in einer bestimmten Gesellschaft richtig zu funktionieren, lernen wir Werte (ob etwas gut oder schlecht, schön oder hässlich, normal oder abnormal ist), und diese wiederum sind in sichtbaren Praktiken verborgen: Rituale (Verhaltensmuster, z.B. die Art und Weise, wie wir essen), Helden (Vorbilder, z.B. die Eltern) und Symbole (z.B. die Sprache).

Schema der Gedankenprogrammierung / Schemat zaprogramowania umysłu / Grafik: Anna Udała-Kończak, eigene Ausarbeitung auf der Grundlage des Hofstede-Diagramms / opracowanie własne na podstawie schematu Hofstede

Hofstede weist darauf hin, dass es sehr schwierig ist, ein einmal „erlerntes“ Muster zu ändern – es erfordert eine doppelte Anstrengung (Aufgabe des Gewohnten und Erlernen des Neuen). Im Gegensatz zu Computern neigen wir jedoch zu Abweichungen – wir „aktualisieren“ uns durch neue, kreative, zerstörerische oder spontane Verhaltensweisen. Ein Beispiel? Selbst der köstlichste, runde, rote Apfel wird unsere Einstellung

5. INFORMACJE NA TEMAT RÓŻNIC INTERKULTUROWYCH PO OBU STRONACH NYSY ŁUŻYCKIEJ

Anna Udała-Kończak

Polak i Niemiec: Czy mając przed oczami oba te narody, odczucia pozostają pozytywne? Czy znajomość obu języków wystarczy do wzajemnego zrozumienia i po co nam ono? Jesteśmy tak różni, a przecież tak wiele nas łączy.

Jeszcze zanim Polska wstąpiła do UE handel z Niemcami rozwijał się bardzo dynamicznie i nawet mimo wybuchu pandemii w 2020 pozostał on stabilny. Niemcy są najważniejszym partnerem biznesowym dla polskiego eksportu – przyjmują wyposażenie pojazdów, artykuły spożywcze, meble oraz sprzęt gospodarstwa domowego, tymczasem do Polski trafiają ze strony niemieckiej głównie pojazdy, maszyny i wyroby chemiczne.

Od maja 2011 obywatele polscy jako pracownicy mają pełną swobodę przemieszczania się do Niemiec. Według Centralnego Rejestru Cudzoziemców ich obecność w 2018 w Berlinie osiągnęła blisko nawet 71 500 osób, a w Brandenburgii znacznie przekroczyła 20 500 osób.

Polska ciągle przoduje wśród krajów uczących się języka niemieckiego – w 2020 było to 1,95 mln osób, a do matury z niemieckiego przystąpiło ponad 16 500 uczniów (w tym ponad 6000 wybrało poziom rozszerzony). W świadomości niemieckiej stereotyp polskiego jako języka trudnego, egzotycznego i niszowego jest stopniowo wypierany – to dzięki pozytywnym doświadczeniom z nowymi modelami nauki języka polskiego. Działalność stowarzyszeń transgranicznych i miast partnerskich, wymiany szkolne, projekty współpracy polsko-niemieckiej – wszystko umacnia nasze sąsiedzkie więzi i podkreśla wspólne cechy patrzenia na rzeczywistość.

We współczesnym świecie codziennie mamy do czynienia z odmienną kulturą. Nie chodzi tu jednak tylko o jazdę niemieckim samochodem czy, jakże popularny ostatnio w mediach niemieckich, zamiar poślubienia Polki – za pojęciem kultury stoi znacznie więcej: zaprogramowanie umysłu.

Wszyscy jesteśmy robotami?

Zdaniem holenderskiego psychologa społecznego Geerta Hofstede, każdego człowieka cechuje pewien wzorzec myślenia, odczuwania i zachowania – to “zaprogramowanie”, które kształtujemy, najmocniej we wczesnym dzieciństwie, poprzez środowisko społeczne i doświadczenia życiowe. By odpowiednio funkcjonować w danym społeczeństwie uczymy się wartości (czy coś jest dobre lub złe, piękne-brzydkie, normalne-nienormalne), a te z kolei kryją się pod widocznymi praktykami: rytuałami (wzorcami zachowań, np. sposobem jedzenia), bohaterami (wzorcami do naśladowania, np. rodzicami) i symbolami (np. językiem).

Hofstede zwraca uwagę na to, że raz “wyuczony” wzorzec bardzo trudno jest zmienić – wymaga to podwójnego wysiłku (porzucenia znanego i nauki nowego). W przeciwieństwie jednak do komputerów jesteśmy skłonni do odstępstw – “aktualizujemy się” w zachowaniach nowych, twórczych, destrukcyjnych czy spontanicznych. Przykład? Nawet do najpyszniejszego, okrągłego, czerwonego jabłka zmienimy swoje nastawienie, gdy dowiemy się, co spotkało Królową Śnieżkę – tę z baśni niemieckiej, gdzie towarzyszyły jej krasnoludki (podobno nie te same, co polskiej Sierotce Marysi ☺).

Czego spodziewać się po danej kulturze?

Zaprogramowanie umysłu jest do pewnego stopnia wspólne ludziom żyjącym w danym środowisku społecznym – to cechy, które pomagają w odróżnieniu członków jednej grupy od drugiej. Według antropologów społecznych wszystkie społeczeństwa borykają się z tymi samymi problemami, a jednak różnią się sposobami ich rozwiązywania. Wielu badaczy kultur podjęło wyzwanie uporządkowania cech “typowych” dla wybranych grup. Hofstede opracował wymiary kultury, czyli kryteria, dzięki którym możemy porównywać cechy społeczeństwa jednego kraju do drugiego, także Niemców do Polki. Jakie wnioski możemy odczytać z takiego wykresu? Niemcy są niemal tak samo społeczeństwem indywidualistycznym i męskim co Polacy. Zdecydowane różnice widoczne są natomiast w dystansie władzy, unikaniu niepewności czy orientacji w czasie.

ändern, wenn wir erfahren, was mit Schneewittchen geschah – dem Schneewittchen aus dem deutschen Märchen, in welchem sie von den sieben Zwergen begleitet wurde (offenbar nicht dasselbe wie das polnische Waisenkind Maria ☺).

Was kann man von einer Kultur erwarten?

Die Programmierung des Verstandes wird in gewissem Maße von Menschen geteilt, die in einem bestimmten sozialen Umfeld leben – es sind die Merkmale, die dazu beitragen, die Mitglieder einer Gruppe von einer anderen zu unterscheiden. Nach Ansicht der Sozialanthropologen stehen alle Gesellschaften vor den gleichen Problemen, die sie jedoch unterschiedlich lösen. Viele

Kulturwissenschaftler haben sich der Herausforderung gestellt, die „typischen“ Merkmale ausgewählter Gruppen herauszuarbeiten. Hofstede entwickelte die Kulturdimensionen, d.h. Kriterien, anhand derer wir die Merkmale einer Gesellschaft von einem Land zum anderen vergleichen können, einschließlich der Deutschen mit den Polen. Welche Schlussfolgerungen können wir aus einem solchen Diagramm ziehen? Die Deutschen sind eine fast ebenso individualistische und maskuline Gesellschaft wie die Polen. Deutliche Unterschiede sind jedoch bei der Machtdistanz, der Unsicherheitsvermeidung oder der Zeitorientierung zu erkennen.

	hohes Profil	niedriges Profil
DISTANZ DER AUTORITÄT Einstellungen zu sozialen Ungleichheiten	klare Hierarchie, Gehorsam gegenüber "denen da oben", Befolgung formaler Regeln	Partnerschaft, alle sind gleich (Alter, Bildung, Vermögen oder Beruf spielen im Umgang mit anderen keine Rolle)
INDIVIDUALISMUS die Beziehung zwischen dem Einzelnen und der Gruppe	der Einzelne ist unabhängig (eigene Interessen und Leistungen sind wichtig), jeder ist für sich selbst verantwortlich	Kollektivistische Gesellschaften: Es geht um das Wohl der gesamten Gruppe (starke Bindungen, Loyalität, Erfolg und Ehre des Teams oder "das Gesicht wahren")
MÄNNER Geschlechterrollen in der Gesellschaft	eine klare Aufgabenteilung (der Mann ist stark, entscheidungsfreudig und bringt das Geld nach Hause, und die Frau ist für das Putzen, Kochen und die Kinderbetreuung zuständig)	„weibliche“ Gesellschaften: Engagement auf beiden Seiten, Geschlechterrollen greifen ineinander; niemand wundert sich über eine Frau, die einen Bagger fährt, oder einen Mann, der in einem Blumenladen Sträuße bindet, sie sind gleichermaßen an der Hausarbeit beteiligt (ja, auch an Autoreparaturen oder dem Abwasch) und niemand hat Angst, ein Baby hunderte Male am Tag zu wickeln ☺
VERMEIDUNG VON UNSICHERHEIT Haltung gegenüber der Angst vor dem Unbekannten	Vertrauen nur in das Bekannte (Nichtakzeptanz von fremden Menschen, Verhaltensweisen, Meinungen); Angst führt zu Stress, erzeugt Aggressionen und Konflikte (Retung wird in Technik, Recht und Religion gesucht)	Offenheit für Innovationen, mehr Toleranz gegenüber Ausländern; Gelassenheit und Vernunft (Gesetze werden auf ein Minimum beschränkt, Herausforderungen sind ein natürlicher Teil des Lebens)
LANGFRISTIGE ORIENTIERUNG eine Einstellung zum Erreichen von Lebenszielen	Langfristige Planung; Konsequenz und Sparsamkeit; Erfolg ist das Ergebnis von Bemühungen	Kurzzeitorientierung: Verschlossenheit gegenüber der Gegenwart und Respekt vor der Geschichte; der Alltag wird von Modellen aus der Tradition bestimmt, der Erfolg ist dem Glück geschuldet - er sollte schnell kommen und fast sofort konsumiert werden, denn "man weiß nicht, was noch werden mag"
NACHGIEBIGKEIT den eigenen Trieben und Impulsen nachgeben	Leichtigkeit beim Nachgeben gegenüber natürlichen Impulsen und Vergnügungen	reservierte Gesellschaften: diszipliniert (Vergnügen muss verdient werden)

	wysoki poziom	niski poziom
DYSTANS WŁADZY stosunek do nierówności społecznych	wyraźna hierarchia, posłuszeństwo wobec “tych wyżej”, kierowanie się formalnymi przepisami	partnerstwo, wszyscy są równi (wiek, wykształcenie, majątek czy zawód nie mają znaczenia w kontaktach z innymi)
INDYWIDUALIZM relacje pomiędzy jednostką a grupą	jednostka jest niezależna (ważne są własne interesy i osiągnięcia), każdy odpowiada za siebie	społeczeństwa kolektywistyczne: liczy się dobro całej grupy (silne więzi, lojalność, sukcesy zespołu oraz honor, czyli “zachowanie twarzy”)
MĘSKOŚĆ role płci w społeczeństwach	wyraźny podział obowiązków (facet jest silny, stanowczy i przynosi pieniądze do domu, a żona ma na głowie sprzątanie, gotowanie i opiekę nad dziećmi)	społeczeństwa „kobiece”: zaangażowanie z obu stron, role płci przenikają się; nikogo nie dziwi kobieta obsługująca koparkę czy mężczyzna układający bukiety w kwaciarni, w równym stopniu zajmują się pracami domowymi (tak, także naprawą samochodu czy zmywaniem naczyń) i żadnemu nie jest straszne przewijanie niemowlaka setki razy dziennie ☺
UNIKANIE NIEPEWNOŚCI stosunek wobec niepokoju przed tym, co nieznanne	zaufanie tylko do tego, co znane (nieakceptowanie obcych ludzi, zachowań, poglądów); niepokój prowadzi do stresu, rodzi agresję i konflikty (ratunku szuka się w technologii, prawie i religii)	otwartość na innowacje, większa tolerancja wobec obcokrajowców; kierowanie się spokojem i rozsądkiem (prawo ograniczone wedle potrzeb do minimum, wyzwania to naturalna część życia)
ORIENTACJA DŁUGOTERMINOWA nastawienie do osiągania celów życiowych	dalekie wybieganie z planami w przyszłość; konsekwentność i oszczędność, sukcesy zawdzięcza się staramiom	orientacja krótkoterminowa: zamknięcie się na teraźniejszość i szacunek wobec historii; codzienność dyktują wzorce z tradycji, sukcesy zawdzięcza się szczęściu – powinny przychodzić szybko i niemal od razu być konsumowane, bo “nie wiadomo, jak to będzie”
POBŁAŻLIWOŚĆ uleganie swoim potrzebom i impulsom	łatwość w poddawaniu się naturalnym odruchom i przyjemnościom	społeczeństwa powściągliwe: kierowanie się dyscypliną (na przyjemność trzeba sobie zapracować)

Pamiętajmy, że powyższe uporządkowania to punkt wyjścia (wskazówki) w kontaktach z inną kulturą – zależy ona jednak od wielu czynników, nie tylko narodowości: nie wszyscy Polacy są sobie równi, jak i nie każdy Niemiec musi zachować się “po niemiecku” w danej sytuacji. Wystarczy nowe doświadczenie czy nadanie kontekstu (jak w przypadku jabłka), a możemy spotkać się z inną, niespodziewaną reakcją. Ta różnorodność, choć jest najcenniejsza, nie ułatwia komunikacji.

Kultura jest komunikacją, komunikacja jest kulturą

Potrafisz mówić po niemiecku? Czujesz się całym nieżył w pisaniu po polsku? Zdajesz sobie sprawę z tego, jak wiele wspólnego z niemieckim mają “ajerkoniak”, “fajerwerki” czy “wihajster”? Wiesz, jak wiele łączy polskiego “ogórka” z tym niemieckim? Świetnie!

Istnieje jednak pewne “ALE”: znajomość drugiego języka na niewiele ci się przyda, jeśli nie wzbogacisz tego narzędzia o ciągłe obserwowanie roz-

Denken wir daran, dass es sich bei den oben genannten Punkten um Ausgangspunkte (Leitlinien) für den Umgang mit einer anderen Kultur handelt - aber das hängt von vielen Faktoren ab, nicht nur von der Nationalität: nicht alle Polen sind gleich, und nicht jeder Deutsche muss sich in einer bestimmten Situation „deutsch“ verhalten. Es braucht nur eine neue Erfahrung oder einen neuen Kontext (wie im Fall des Apfels), und wir können eine andere, unerwartete Reaktion erleben. Diese Vielfalt ist zwar sehr wertvoll, macht die Kommunikation aber nicht einfacher.

Kultur ist Kommunikation, Kommunikation ist Kultur

Können Sie Deutsch sprechen? Haben Sie ein gutes Gefühl dabei, auf Polnisch zu schreiben? Ist Ihnen klar, wie viel „ajerkoniak“, „fajerwerki“ oder „wihajster“ mit dem Deutschen gemeinsam haben? Wissen Sie, wie viel die polnische „Gurke“ mit der deutschen gemeinsam hat? Großartig!

Es gibt jedoch ein „ABER“: Die Kenntnis einer zweiten Sprache nützt wenig, wenn man dieses Werkzeug nicht durch ständige Beobachtung des Gesprächspartners und entsprechende Reaktionen (z.B. Gestik, Mimik, Lautstärke oder Tonfall) anreichert. Um gemeinsame Ziele zu erreichen, ist Kompetenz in der interkulturellen Kommunikation, nicht in der internationalen Kommunikation, unerlässlich - hier bilden Sie und Ihr Partner ein Team: Sie wissen voneinander, Sie wollen sich besser kennen lernen, Sie sind offen für unterschiedliche Meinungen.

Eierlikör, Apfel und Gurken ... / Ajerkoniak, jabłko i ogórki .... / Grafik: Anna Udała-Kończak

Interkulturelle Kommunikation – warum lohnt sie sich?

Denn die Vielfalt ist der Schlüssel zur Innovation! Wir sind oft blockiert, weil wir uns unserer eige-

nen Kultur nicht bewusst sind und ignorieren, dass andere möglicherweise anders „programmiert“ sind. Mangelndes Wissen oder negative Erfahrungen können zu Vorurteilen führen, die ebenso schädlich sind wie die Überhöhung der eigenen Kultur, die Abschottung gegenüber anderen oder Diskriminierung. Die Vielfalt, für die wir uns einsetzen, führt dazu, dass wir uns besser kennenlernen, das Team weiterentwickeln und viel umfassendere, durchdachtere Ergebnisse in der Zusammenarbeit erzielen können.

Was können wir tun? Wir WOLLEN – einfühlsam und beharrlich sein, Stereotype überprüfen, Reaktionen beobachten, sich an das gemeinsame Ziel und den Weg dorthin erinnern (Lernen, Erfahrung, Kommunikation), aber vor allem: eine positive Einstellung und Neugierde haben.

ANNA UDAŁA-KOŃCZAK

Kommunikationsdesignerin aus Wrocław, Trainerin für interkulturelle Kompetenzen im In- und Ausland. Sie arbeitet als Kommunikations- und Marketingspezialistin in einem Unternehmen mit fast 30 Jahren Erfahrung auf dem deutschen Markt. Täglich bringt sie das scheinbar Unvereinbare unter einen Hut: Wohnen und Arbeiten, Kunst und Design, Japanisch und Deutsch, Symphonic Metal und 80er-Jahre-Hits. Und es klappt... fantastisch!

Literatur / Literatura:

Baldwin E., Longhurst B., McCracken S. Ogborn M., Smith G., Wstęp do kulturoznawstwa, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2007

Fleischer M., Allgemeine Theorie der Kommunikation, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2007

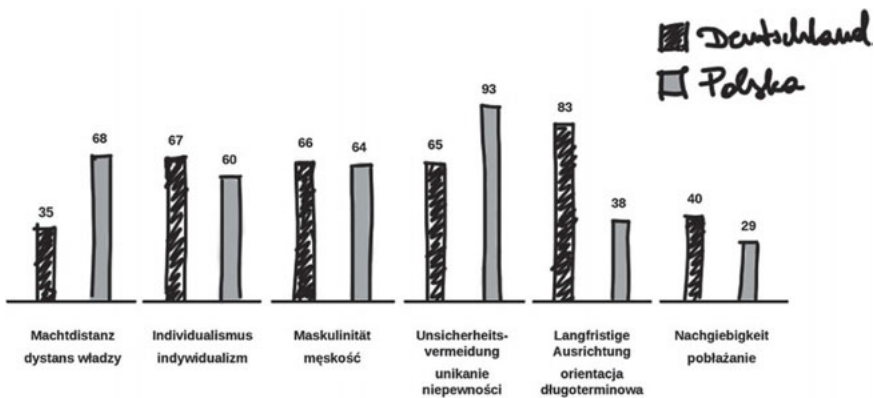
Hall E., The Silent Language, Bantam Doubleday Dell Publishing Group Inc, New York 1973

Gesteland R., Cultural Differences and Behaviour in Business, Scientific Publishers PWN, Warschau 2000

Glondys D., Bednarczyk Małgorzata, Komunikacja międzykulturowa albo lepiej nie wychodź z domu, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2020

Hofstede G., Hofstede G.J., Cultures and Organizations, Polnisches Wirtschaftsverlagshaus, Warschau 2007

Luhmann N., Soziale Systeme. Skizze einer allgemeinen Theorie. Nomos Verlag, Kraków 2012

Vergleich der Indikatoren zu den Kulturdimensionen für Deutschland und Polen (die Zahlen bezeichnen das Maß der Übereinstimmung mit einer Kategorie nach der Hofstede-Skala) / Porównanie wskaźników wymiarów kultury dla Niemiec i Polski (liczby określają miarę zgodności z kategorią wg skali Hofstede).

Grafik: Anna Udała-Kończak, eigene Ausarbeitung auf der Grundlage von / opracowanie własne na podstawie <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison/germany,poland/> / 11.02.2022

mówcy i odpowiednie reakcje (m.in. gesty, mimikę, głośność czy ton głosu). By osiągać wspólne cele, niezbędne są kompetencje komunikacji już nie międzynarodowej, a interkulturowej – tworzymy w niej z partnerem zespół: mamy o sobie wiedzę, chcemy bliżej się poznać, jesteśmy otwarci na odmienne zdania.

Komunikacja interkulturowa – dlaczego warto?

Dlatego, że to właśnie różnorodność jest kluczem do innowacji! Często blokują nas brak świadomości własnej kultury i ignorowanie tego, że inni mogą być inaczej “zaprogramowani”. Brak wiedzy lub negatywne doświadczenia mogą prowadzić do uprzedzeń, a te są tak samo krzywdzące jak wywyższanie własnej kultury, zamknięcie na kontakt z inną czy dyskryminacja. Różnorodność, o którą walczymy, kieruje nas do lepszego poznania siebie, rozwoju zespołu i dużo bardziej rozbudowanych, przemyślanych wyników współpracy. Co możemy zrobić? CHCIEĆ – być wrażliwi i wytrwali, weryfikować stereotypy, obserwować reakcje, pamiętać o wspólnym celu i drodze do niego (nauce, doświadczeniach, komunikacji), ale przede wszystkim: mieć w sobie pozytywne nastawienie i ciekawość.

ANNA UDAŁA-KOŃCZAK

Projektantka komunikacji z Wrocławia, trenerka kompetencji międzykulturowych w kraju i za granicą. Pracuje jako specjalista ds. komunikacji i marketingu w firmie z prawie 30-letnim doświadczeniem na rynku niemieckim. Codziennie godzi to, co pozornie nie do pogodzenia: życie i pracę, sztukę i design, język japoński i niemiecki, metal symfoniczny i przeboje lat 80. I to działa ... fantastycznie!

Links (Zugriff am 22.02.2022) /

Linki (dostęp 22.02.2022):

<https://polen.diplo.de/pl-pl/02-themen/02-3-wirtschaft/03-dt-poln-wirtschaftsbeziehungen>

<https://www.rbb24.de/politik/beitrag/2019/09/polen-bevoelkerung-berlin-brandenburg-polnische-staatsbuenger.html>

<https://www.dw.com/pl/polacy-przoduj%C4%85-w-nauce-niemieckiego/a-53699376>

<https://www.terazmatura.pl/strefa-uczniaw/jezyk-niemiecki-zr/do-przeczytania/16133-matura-2020-z-jezyka-niemieckiego>

<http://www.polska-niemcy-interakcje.pl/articles/show/50>

https://www.goethe.de/ins/pl/de/spr/unt/kum/dfj/wan.html?fbclid=IwAR1rHKjIIZ-2ltepDdaYFc6Jo7N9LwH18PACVwXxyANRkQb_Zoup8ISFaD0

<https://pl.babbel.com/pl/magazine/polonizm>

<https://hochzeit-pl.de/news/polnische-hochzeit>

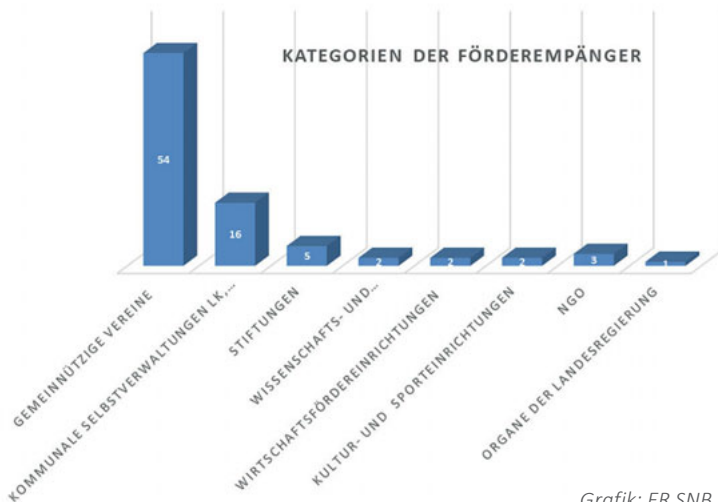
6. HINWEISE ZUR FINANZIELLEN UNTERSTÜTZUNG FÜR DEUTSCH-POLNISCHE PARTNERSCHAFTEN

Neben der Berücksichtigung interkultureller Unterschiede sowie der vorhandenen Sprachbarriere gilt es für grenzüberschreitende Partnerschaften selbstverständlich auch darum zu überlegen, mittels welcher Finanzierungsquellen gemeinsame Vorhaben realisiert werden können. Aus diesem Grund stellen wir im Folgenden zwei Fördermittelangebote vor, welche in beiden Euroregionsgeschäftsstellen zur Verfügung stehen. Darüber hinaus werden weitere Fördermittel aufgeführt, die sich für deutsch-polnische Initiativen ebenfalls eignen.

FÖRDERMITTELANGEBOTE IN DER EUROREGION:

Kleinprojektfonds (KPF)

Beim durch das Kooperationsprogramm INTERREG V A Brandenburg – Polen 2014-2020 geförderten Kleinprojektfonds stellen die gemeinnützigen Vereine eine der größten Gruppen der Förderempfänger dar. Viele dieser Träger nutzen den Kleinprojektfonds (KPF) als wichtiges Förderinstrument für ihre grenzübergreifenden Aktivitäten. So konnten seit 2017 mehr als **200 Kleinprojekte** von **55 Vereinen** gefördert werden (Stand Juni 2022).

Grafik: ER SNB

Als lokale Akteure der Zivilgesellschaft sind die Vereine ein wichtiger Garant für die deutsch-polnische Zusammenarbeit in allen Bereichen unseres gesellschaftlichen Lebens. Dieses vertrauensvolle Miteinander ist die Basis gutnachbarschaftlicher Beziehungen in unserem Grenzraum.

So vielfältig wie die Ehrenamtler, die Kleinprojekte realisieren, sind auch die von ihnen angesprochenen Zielgruppen. Die Kleinprojekte richten sich an die unterschiedlichsten Altersgruppen, von Kindern im Vorschulalter bis hin zu den Senioren, und bilden die gesamte Vielfalt des gesellschaftlichen Lebens ab, da sie neun unterschiedliche Förderbereiche beinhalten. Der inhaltlichen Ausgestaltung sind dabei keine Grenzen gesetzt. Die Obergrenzen der Förderung liegen bei 15.000,00 EUR bzw. 25.000,00 EUR. Der Fördersatz liegt bei 85%.

Auch in der neuen EU-Förderperiode 2021-2027 wird es wieder einen Kleinprojektfonds geben, der deutsch-polnischen Partnerschaften in der Euroregion zur Verfügung steht. Mehr Informationen befinden sich unter:

<https://euroregion-snb.de/173/neisse/kpf>

Deutsch-Polnisches Jugendwerk (DPJW)

Das DPJW ist eine internationale Organisation, die den Austausch zwischen Jugendlichen aus Deutschland und Polen ermöglicht. Seit 1991 hat das DPJW rund 68.000 Jugendbegegnungen gefördert, bei denen sich mehr als 2,7 Mio. junge Deutsche und Polen kennengelernt haben.

Seit 2017 wird das DPJW von unserer Euroregion Spree-Neiße-Bober unterstützt, da wir die Funktion einer Zentralstelle für den schulischen Austausch des Landes Brandenburg übernommen haben. Die hierfür gewährten Fördersätze unterliegen einer jährlichen Anpassung der sog. Festbeträge.

Mehr Informationen befinden sich unter: <https://euroregion-snb.de/174/neisse/dpjw>

6. INFORMACJE O WSPARCIU FINANSOWYM DLA POLSKO-NIEMIECKICH PARTNERSTW

Oprócz uwzględnienia różnic międzykulturowych i istniejącej bariery językowej, partnerstwa transgraniczne muszą oczywiście także rozważyć, z jakich źródeł finansowania można korzystać przy realizacji wspólnych projektów. Z tego powodu poniżej przedstawiamy dwie możliwości finansowania dostępne w obu biurach Euroregionu. Ponadto wymieniono inne źródła finansowania, które są także odpowiednie dla inicjatyw polsko-niemieckich.

MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA W EUROREGIONIE:

Fundusz Małych Projektów (FMP)

W Funduszu Małych Projektów finansowanym w ramach programu współpracy INTERREG VA Brandenburgia - Polska 2014-2020 organizacje pożytku publicznego stanowią jedną z największych grup odbiorców środków. Wiele z tych organizacji wykorzystuje Fundusz Małych Projektów (FMP) jako ważny instrument finansowania swojej działalności transgranicznej. Tylko w ramach obecnego programu od 2017 r. (stan na czerwiec 2022 r.) sfinansowano ponad 200 małych projektów złożonych przez 55 stowarzyszeń.

Jako lokalni członkowie społeczeństwa obywatelskiego, stowarzyszenia są ważnym gwarantem żywej współpracy polsko-niemieckiej we wszystkich dziedzinach naszego życia społecznego. Ta bazująca na zaufaniu współpraca, jest podstawą dobrosąsiedzkich stosunków w naszym regionie przygranicznym.

Grupy docelowe, do których jest kierowany FMP, są tak różnorodne, jak wolontariusze realizujący małe projekty. Małe projekty są skierowane do najróżniejszych grup wiekowych, od dzieci w wieku przedszkolnym po osoby starsze, i reprezentują całą różnorodność życia społecznego,

ponieważ obejmują dziewięć różnych obszarów wsparcia. Nie ma ograniczeń co do treści projektów. Górne limity finansowania wynoszą 15 000,00 EUR lub 25 000,00 EUR. Wysokość dofinansowania wynosi 85%.

W nowym okresie wsparcia UE 2021-2027, Fundusz Małych Projektów będzie ponownie dostępny dla polsko-niemieckich partnerstw w Euroregionie.

Więcej informacji na stronie:

<https://euroregion-snb.de/173/neisse/kpf>

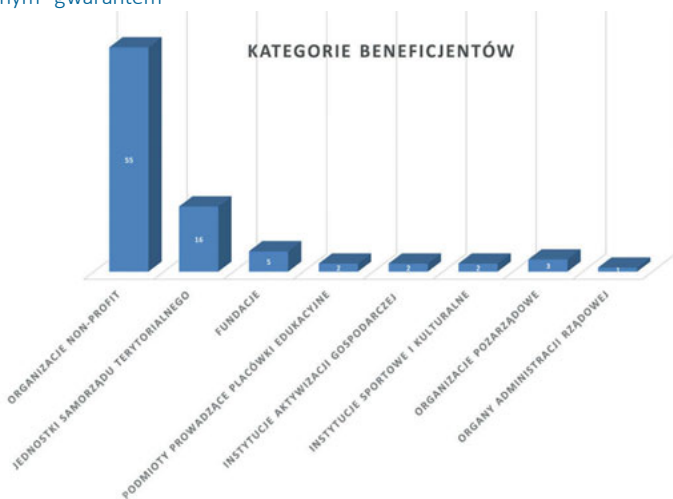
Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży (PNWM)

PNWM jest międzynarodową organizacją, która ułatwia wymianę młodzieży z Niemiec i Polski. Od 1991 r. PNWM sfinansował około 68 tys. spotkań młodzieży, podczas których poznało się ponad 2,7 mln młodych Niemców i Polaków.

Od 2017 r. PNWM jest wspierany przez nasz Euroregion Spree-Neiße-Bober, ponieważ przejęliśmy funkcję centralnego biura wymian szkolnych w kraju związkowym Brandenburgia. Przyznane stawki finansowania podlegają corocznej korekcie o tzw. kwoty stałe.

Więcej informacji na stronie:

<https://euroregion-snb.de/174/neisse/dpjw> (DE) oraz <http://euroregion-snb.pl/program/pnwm> (PL)

Grafika: ER SNB

WEITERE DEUTSCH-POLNISCHE FÖRDERMITTELANGEBOTE

ERASMUS+

Erasmus+ ist das EU-Programm zur Förderung von allgemeiner und beruflicher Bildung, Jugend und Sport in Europa. Seine Mittelausstattung von 14,7 Milliarden EUR wird es Millionen von Europäerinnen und Europäern ermöglichen, im Ausland zu studieren, sich weiterzubilden, Berufserfahrung zu sammeln oder Freiwilligenarbeit zu leisten. Erasmus+ steht Einzelpersonen und Organisationen offen, die die je nach Land unterschiedlichen projektbezogenen Förderkriterien erfüllen. Vier Nationale Agenturen setzen in Deutschland das EU-Programm Erasmus+ um: Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD), Pädagogischer Austauschdienst (PAD), Bundesinstitut für Berufsbildung (BIBB), Nationale Agentur Erasmus+ JUGEND IN AKTION.

Weitere Informationen:

<https://eu.daad.de/de/>

<https://www.kmk-pad.org/programme/erasmusplus.html>

<https://www.na-bibb.de/stories/>

<https://www.jugend-in-aktion.de/>

Deutsch-polnischer Kulturaustausch

Zur Förderung von Projekten auf Grundlage des deutsch-polnischen Vertrages vom 17. Juni 1991 stellt der Bund jährlich 300.000 Euro aus dem Etat der Beauftragten der Bundesregierung für Kultur und Medien (BKM) zur Verfügung. Die Projekte sollen unter anderem zur Erhaltung und Pflege der polnischen Sprache, Kultur und Tradition in Deutschland beitragen, um die gegenseitige Kenntnis der Kulturen der beiden Länder durch den Dialog zu vertiefen. Der Antrag auf Förderung ist bis zum 30. September für das Folgejahr bzw. bis zum 31. März für das zweite Halbjahr des laufenden Jahres einzureichen.

Weitere Informationen: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/bundesregierung/bundeskanzleramt/staatsministerin-fuer-kultur-und-medien/deutsch-polnischer-kulturaustausch-483620>

Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit

Die Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit (SDPZ) unterstützt Projekte, die im Rahmen der Zusammenarbeit zwischen den polnischen und deutschen Institutionen realisiert werden und beteiligt sich inhaltlich und organisatorisch an ausgewählten Vorhaben in den Bereichen Gesellschaft, Wirtschaft, Umwelt, Bildung, Medien und Öffentlichkeit, Wissenschaft sowie Kultur. Die SDPZ unterstützt die deutsch-polnische Zusammenarbeit außerdem durch Wettbewerbe und Stipendienprogramme.

Weitere Informationen: <https://sdpz.org/>

INNE POLSKO-NIEMIECKIE MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA

ERASMUS+

Erasmus+ to unijny program promujący edukację, szkolenia, młodzież i sport w Europie. Dzięki budżetowi w wysokości 14,7 mld euro miliony Europejczyków będą mogły studiować, szkolić się, zdobywać doświadczenie zawodowe lub pracować jako wolontariusze za granicą. Program Erasmus+ jest otwarty dla osób i organizacji spełniających kryteria kwalifikowalności dla poszczególnych projektów, które różnią się w zależności od kraju.

Więcej informacji: <https://erasmusplus.org.pl/>

Polsko-niemiecka wymiana kulturalna

Na wspieranie projektów opartych na polsko-niemieckim traktacie z 17 czerwca 1991 roku rząd federalny przeznaczają rocznie 300 000 euro z budżetu pełnomocnika rządu federalnego ds. kultury i mediów (BKM). Projekty te mają m.in. przyczynić się do zachowania i kultywowania polskiego języka, kultury i tradycji w Niemczech, aby poprzez dialog pogłębiać wzajemne poznanie kultur obu krajów. Wnioski o dofinansowanie należy składać do 30 września na następny rok lub do 31 marca na drugą połowę bieżącego roku.

Więcej informacji: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/bundesregierung/bundestkanzleramt/staatsministerin-fuer-kultur-und-medien/deutsch-polnischer-kulturaustausch-483620>

Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej wspiera projekty realizowane w ramach współpracy między instytucjami polskimi i niemieckimi oraz uczestniczy merytorycznie i organizacyjnie w wybranych projektach z zakresu społeczeństwa, gospodarki, środowiska, edukacji, mediów i opinii publicznej, nauki i kultury. FWPN wspiera również współpracę polsko-niemiecką poprzez konkursy i programy stypendialne.

Więcej informacji: <https://sdpz.org/>

DPJW-Zentralstelle für den schulischen Austausch des Landes Brandenburg / Jednostka Centralna PNWM wymiany szkolnej w Brandenburgii / Foto: ER SNB

7. INTERESSANTE DETAILS ÜBER DEUTSCHE UND POLEN

WUSSTEN SIE, DASS ...

! Vor 30 Jahren, am 16. Januar 1992, trat der deutsch-polnische Nachbarschaftsvertrag in Kraft. Das Dokument beinhaltet wichtige Grundlagen zur Art und Weise wie sich die Beziehungen der beiden Länder politisch, wirtschaftlich und kulturell entwickeln sollten. Zudem bekannte sich Deutschland dazu, Polen auf dem Weg in die Europäische Gemeinschaft, die heutige Europäische Union, zu unterstützen.

! Die polnische Sprache wird weltweit von gut 45 Millionen Menschen als Muttersprache gesprochen, wovon die Mehrheit, rund 38 Millionen in Polen lebt. (siehe auch: <https://www.das-polen-magazin.de/polnische-sprache-daten-fakten-zahlen>)

! 118 Millionen Menschen weltweit sprechen Deutsch, in Dutzenden von Ländern (siehe auch: <https://www.dw.com/de/wo-in-der-welt-wird-deutsch-gesprochen/g-54462061>)

! Ende des Jahres 2018 waren nach Angaben des Ausländerzentralregisters 9.094 Polinnen und 11.545 Polen in den Landkreisen und kreisfreien Städten Brandenburgs gemeldet. (siehe auch: <https://www.rbb24.de/politik/beitrag/2019/09/polen-bevoelkerung-berlin-brandenburg-polnische-staatsbuerger.html>)

! Polnische Hochzeiten sind für deutsch-polnische Paare sehr populär. Es gibt sogar ein deutsch-polnisches Hochzeits- und Eventportal sowie ein Hochzeits-TV. (siehe auch: <https://hochzeit-pl.de/news/polnische-hochzeit>)

Grafik: Zoonar

! Die größte Einwohnergruppe der Stadt Guben ohne deutschen Pass sind Polen. Es sind mittlerweile 1.033 polnische Einwohner laut aktuellen Statistiken der Stadt Guben (Stand 2022) gemeldet.

! Polen immer unter den Top Ten der Auswanderungsländer der Deutschen ist? Innerhalb der Jahre von 2010 bis 2019 emigrierten offiziell 62.423 Deutsche nach Polen. (siehe auch: <https://auswandern-info.com/polen>)

! Deutsche Männer am häufigsten Polinnen heiraten? (siehe auch: https://www.focus.de/politik/deutschland/bundesamt-fuer-statistik-deutsche-heiraten-am-liebsten-deutsche-oder-tuerken_id_4487355.html)

! Deutschland der Handelspartner Nr. 1 Polens ist und Polen der Handelspartner Nr. 5 Deutschlands?

7. CIEKAWOSTKI O POLAKACH I NIEMCACH

CZY WIESZ, ŻE ...

- ! 30 lat temu, 16 stycznia 1992 roku, wszedł w życie polsko-niemiecki traktat o dobrym sąsiedztwie. Dokument zawiera ważne podstawy dla rozwoju stosunków między obydwooma krajami pod względem politycznym, gospodarczym i kulturowym. Ponadto Niemcy zobowiązały się wspierać Polskę w drodze do Wspólnoty Europejskiej, dzisiejszej Unii Europejskiej.
- ! Język polski jest używany jako język ojczysty przez około 45 milionów ludzi na całym świecie, z czego większość, około 38 milionów mieszka w Polsce (patrz też: <https://www.das-polen-magazin.de/polnische-sprache-daten-fakten-zahlen>)
- ! 118 milionów ludzi na całym świecie mówi po niemiecku, w kilkudziesięciu krajach (patrz też: <https://www.dw.com/de/wo-in-der-welt-wird-deutsch-sprach/g-54462061>)
- ! Na koniec 2018 r., według Centralnego Rejestru Cudzoziemców, w powiatach i miastach na prawach powiatu w Brandenburgii, zarejestrowanych było 9094 Polek i 11 545 Polaków. (patrz też: <https://www.rbb24.de/politik/beitrag/2019/09/polen-bevoelkerung-berlin-brandenburg-polnische-staatsbuerger.html>)
- ! Polskie wesela cieszą się dużą popularnością wśród par polsko-niemieckich. Jest nawet niemiecko-polski portal ślubny i eventowy, a także ślubna telewizja. (patrz też: <https://hochzeit-pl.de/news/polnische-hochzeit>)
- ! Największą grupę mieszkańców miasta Guben, bez niemieckiego paszportu, stanowią Polacy. Według aktualnych statystyk miasta Guben (stan na 2022 r.) mieszka tam 1033 Polaków. (Informacje z Urzędu Miasta w Guben)
- ! Polska znajduje się w pierwszej dziesiątce krajów emigracyjnych dla Niemców? W latach 2010-2019 do Polski oficjalnie wyemigrowało 62 423 Niemców.
- ! Niemcy najczęściej żenią się z Polkami? (patrz też: https://www.focus.de/politik/deutschland/bundesamt-fuer-statistics-deutsche-marriages-am-liebsten-deutsche-oder-tuerken_id_4487355.html)
- ! Niemcy są partnerem handlowym nr 1 Polski, a Polska partnerem handlowym nr 5 Niemiec?

Grafik: Zoonar

8. LITERATURHINWEISE

LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA

Kneip, Matthias / Mack, Manfred (2003), Polnische Literatur und deutsch-polnische Literaturbeziehungen. Materialien und Kopiervorlagen für den Deutschunterricht. 10.-13. Schuljahr. Berlin.

Dedecius, Karl, Panorama der polnischen Literatur des 20. Jahrhunderts. 5 Abteilungen in 7 Bänden (1996-2000). Deutsches Polen-Institut Darmstadt. Zürich.

Kucharczyk, Jacek, Łada-Konefał, Agnieszka (2022), Mit einer Stimme. Deutsche und Polen über den russischen Angriff in der Ukraine. Deutsch-Polnisches-Barometer 2022 (Sonderausgabe), Deutsches Polen-Institut/ Institut für Öffentliche Angelegenheiten, Darmstadt/Warschau, <https://www.deutsches-polen-institut.de/assets/downloads/einzelveroeffentlichungen/Deutsch-Polnisches-Barometer-2022.-Sonderausgabe.pdf>

Kucharczyk, Jacek, Łada-Konefał, Agnieszka (2022), Jednym głosem. Polacy i Niemcy o rosyjskiej agresji na Ukrainę. Barometr Polska-Niemcy 2022 (Wydanie specjalne), Instytut Spraw Publicznych/Deutsches Polen-Institut, Warszawa/Darmstadt.

Booker, Rita (2007), Wachstumsmärkte in Osteuropa – Strategien für langfristigen Erfolg in den neuen EU-Ländern, Redline Wirtschaft: Heidelberg.

Franken, Swetlana (2005), Erfolg in Osteuropa – Chancen und Risiken für deutsche Unternehmen, Verlag Dr. Müller: Berlin.

Koch, Tobias (2009), Business Knigge Ost-Europa: Grundlegende landestypische Verhaltensregeln der Geschäftswelt, Trivero: München.

Loew, Peter Oliver (2014), Wir Unsichtbaren. Geschichte der Polen in Deutschland, C. H. Beck.

Krzemiński, Adam (2001), Polnische Literatur im Deutschunterricht. Weiterführende Literatur. GESCHICHTE POLENS. Deutsch-polnische Verspiegelung: Essays. Vorwort Marion Gräfin Dönhoff. Wien: Holzhausen.

Altmayer, Claus (2004), „Cultural Studies— ein geeignetes Theoriekonzept für die kulturwissenschaftliche Forschung im Fach Deutsch als Fremdsprache?“. In: Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht 9 (3).
Online: <https://tujournals.ulb.tu-darmstadt.de/index.php/zif/article/view/501/477>
(01.11.2019)

Bundeszentrale für politische Bildung (Hrsg.) (2008), Dossier Geschichte begreifen. Online: <http://www.bpb.de/lernen/projekte/geschichte-begreifen/> – (01.11.2019)

Zielony przewodnik - Niemcy wydanie I (2015), Bezdroża, ISBN 9788324649280.

www.euroregion-snb.de

EUROREGION
SPREE NEISSE BOBER
SPREWA NYSÄ BOBR

www.euroregion-snb.pl

Facebook: <https://www.facebook.com/EuroregionSpreeNeisseBober>

YouTube: <https://bit.ly/3cySaH1>

Instagram: <https://www.instagram.com/euroregion>

Förderung der grenzüberschreitenden
Zusammenarbeit aus Mitteln des Europäischen
Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) im Rahmen
des Kooperationsprogramms INTERREG V A
Brandenburg–Polen 2014–2020

Dofinansowanie transgranicznej współpracy z
Europejskiego Funduszu Rozwoju
Regionalnego (EFRR) w ramach Programu
Współpracy INTERREG V A Brandenburgia –
Polska 2014–2020

Europäische Union
Europäische Fonds
für regionale Entwicklung

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

EUROREGION
BRANDENBURGIA – POLSKA
2014-2020

Barrieren reduzieren – gemeinsam Stärken nutzen
Redukować bariery – wspólnie wykorzystywać siłę strony